

SITUATION #275

SEPTEMBER 2020
ÄRGÅNG 25

S T H L M

PRIS: 60 kronor
SÄLJAREN ERHÅLLER HÄLFTEN

NALEN

Nalen har varit en del av Stockholm i över hundra år.
Vi är väldigt stolta över att få bidra till stadens fria kulturliv, för via kulturen
kan en trygghet skapas. Ibland också en tröst, men framförallt en gemenskap.
Nu är gemenskap det viktigaste vi behöver.

Det här är vår stad.

REGERINGSGATAN 74. INFO@NALEN.COM, TEL: 08-505 292 00

WWW.NALEN.COM

INNEHÅLL

SEPTEMBER 2020

Omslag #275

Emma Hanquist
illustrerade Situation
Sthlms 25 år på
gatorna i stan.

- 4 **1995-2000**
- 14 **2001-2005**
- 22 **2006-2010**
- 32 **2011-2015**
- 42 **2016-2020**

Läsning som förändrat liv – i 25 år

275 nummer av tidningen, tre böcker med säljarnas texter, prisbelönta reklamkampanjer, RadioSkugga, podden Situation Samtal, utställningar, publicistiska priser, filmer, föreläsningar och mycket mera.

Den långsamma berättelsen om Stockholm har funnit sin plats. På gatorna. Hos läsarna. Och hos de många hemlösa människor som genom åren sålt tidningen och förändrat sitt liv.

12

Sålt alla nummer

Dag Rejving är den enda person som sedan starten i augusti 1995 sålt alla nummer av Situation Sthlm. Han säljer fortfarande tidningar någon dag i veckan.

11

Tom Alandh

Journalist SVT, skriver om ett möte på Karlaplan med en Situation Sthlm-säljare, Pia Sjögren, som blev början på två nya relationer. Och fem filmer.

21

Sara Stridsberg

Författare och dramatiker, har burit med sig rösten från ett reportage hon skrev i Situation Sthlm, en röst som sedan funnits med henne när hon skrivit flera av sina romaner.

31

Jesper Waldersten

Konstnär, har sedan 11 år sin egen vinjett och sida i Situation Sthlm där han har fria tyglar att göra vad han vill med sin penna – fantisera, drömma, eller bara vila.

50 Säljarna minns

Åtta av Situation Sthlms säljare beskriver sina liv för 25 år sedan.

LEDARE

Läsning som förändrat liv – i 25 år

EN FRÅGA JAG inte sällan får är hur det kom sig att tidningen startade, vad den bakomliggande planen med Situation Sthlm var.

Svaret är att det egentligen inte fanns någon masterplan. Men det gick ändå på något vis.

För någon hade varit i London och där sett hemlösa människor som sålde The Big Issue, när det började synas hemlösa människor på gatorna i Stockholm kring mitten av 1990-talet föddes idén att göra samma sak här.

En ekonomisk förening bildades som fick ett utgivningsbevis, människor med skiftande erfarenheter och kompetens involverades, eller involverade sig, i tidningen – det var hög arbetslöshet och fanns en mängd arbetsmarknadsåtgärder att kunna ta del av – och i augusti 1995 låg det första numret klart att ges ut.

Tryckt i några tusen exemplar i svartvitt, med en PMS-färg på ett ark – de första åtta och sista åtta sidorna – som började säljas till hemlösa människor från ett skåp vid en soffa i hörnet på neder-våningen i malmgården i Björns trädgård två timmar per dag, måndag till fredag.

Sedan dess har tidningen kommit ut. Och fortsatt att göra det.

NU HAR ETT kvarts sekel gått sedan dess. Så här formulerade jag mig i en text för fem år sedan, i samband med att Situation Sthlm funnits i 20 år:

"Jag minns inkassokrav och upplagehöjningar, boksuccéer och publicistiska priser, uppmärksammade artiklar och intervjuer och panthållna utgivningsbevis. Och dödsrunor i en kondoleansbok framför ett tänt ljus på en bänk ute i distributionen.

Och jag kan fortfarande höra tidningsförsäljaren "Blomman" – död numera – som på första ordentliga redaktionen på Roslagsgatan 48 försöker krita trettio tidningar med den numera klassiska frasen: "Man måste få ihop en trettiosäck innan det är nån idé att börja norsta".

Vår långsamma berättelse om Stockholm pågår alltså.

Läsning som förändrat liv. I 25 år.

Ulf Stolt
chefredaktör &
ansvarig utgivare
ulf@situationsthlm.se

SITUATION

REDAKTION Chefredaktör och ansvarig utgivare Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-54595390 **Reporter** Maria Hagström, maria@situationsthlm.se (föräldrarledig) **Art Director** Johan Olsson **Webbredaktör** Jenny Lindroth **Medverkande skribenter** Tom Alandh, Sara Stridsberg, Jesper Waldersten. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material. **Hemsida** www.situationsthlm.se **E-post** red@situationsthlm.se **Räckvidd** 100 000 läsare (Orvesto konsument 2020:1)

Upplaga 14 200 ex/mån (TS helår 2018) ISSN: 1400-4437 **LEDNING & ADMINISTRATION VD** Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-54595387 **Adress** Timmermansgatan 38, 118 55 Stockholm

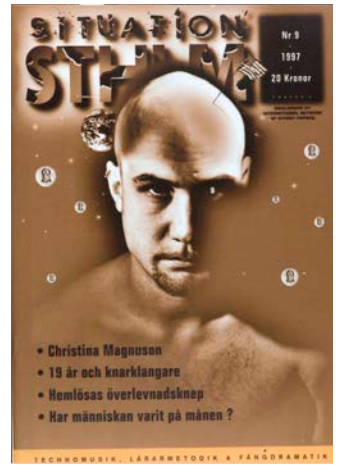
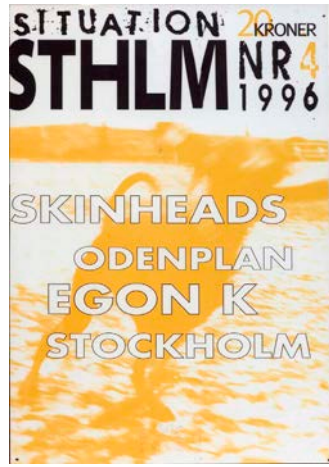
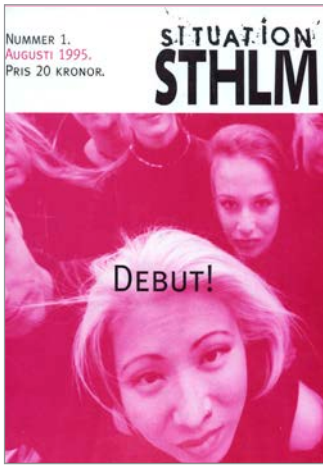
Tel 08-54595381 **Fax** 08-6687909 **Organisationsnummer** 556649-1071 **Plusgiro/Bankgiro** pg. 25 5989-6 bg. 5774-9327

SOCIAL VERKSAMHET Verksamhetschef, sociala verksamheten Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se, 08-54595388 **Samordnare** Ingmarie Olofsson, ingmarie@situationsthlm.se, 08-54595381, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-54595381 **Telefonnummer distribution** 08-54595381 **Öppettider** Måndag till fredag kl. 8-15 **Organisationsnummer** 8024 11-1497 **Plusgiro/Bankgiro** pg. 28 19 18-3 bg. 5357-3259 **ANNONSERING & PRENUMERATION** Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se, 08-54595394, Catharina Persson, catharina.persson@mediakraft.se, 070-977 20 20 Robert Wallner, robert.wallner@mediakraft.se, 070-992 53 43 **Privatprenumeration** 11 nummer kostar 660 kronor

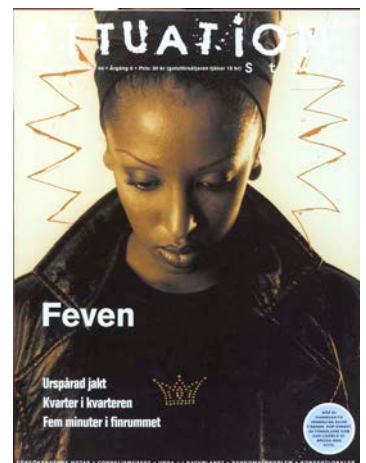
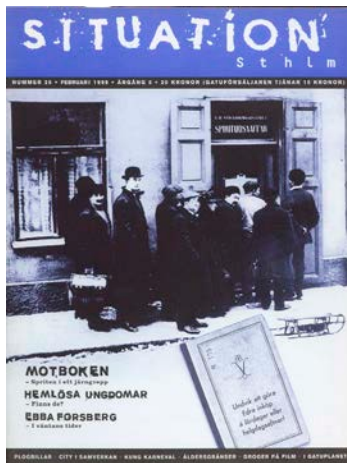
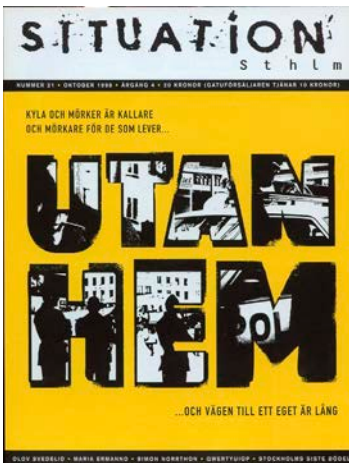
E-post situationsthlm@pressdata.se **Tryck** V-TAB Vimmerby 2020 **Miljö** Plasten runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

441
Tryck 428

De första numren hade olika formgivare varje gång, som gjorde ut sidorna under ett dygn på Tidsskriftsverkstaden i Gamla stan. Den här tiden provade vi olika typer av omslag – kollage, porträtt, grafiska, textbaserade. Ibland blev det kanske väl urspårat – som insekten som inte har någonting med innehållet att göra. Men vi tyckte vi kunde göra lite som vi ville – det fanns ju ingen annan gatutidning i landet att jämföra oss med.

1995-2000

.....

Nummer två av tidningen var försenad redan innan nummer ett låg klar på tryckeriet. Och en julhelg sålde vi tidningar direkt ur kartongerna till säljarna i tunnelbaneuppgången vid Björn trädgård. Men från baksidan av Kungliga tennishallen tog vi oss till Sibirien. Och räddades av ett EU-bidrag. Innan vi mötte Y2K-viruset med urkopplade datorer. TEXT ULF STOLT

.....

Buntan med tidningar på bordet här intill där jag står och skriver, som sträcker sig mellan femårsperioden 1995-2000, är den tunnaste buntan av alla tidningsbuntar i femårsperioder som står travade runt mitt skrivbord.

Det har sin förklaring.

Inte förrän sent på hösten 1997, i samband med att vi beviljades ett treårigt EU-bidrag och kunde anställa den första person som hade till uppgift att enbart sköta distributionen och dagligen möta säljarna, har tidningen kommit ut regelbundet – sista onsdagen varje månad.

EU-bidraget var viktigt. Livsviktigt.

Hade vi inte beviljats det hade med

största säkerhet tidningen gått under som senast på sommaren 1997. För sedan starten i augusti 1995 hade vi dragits med svåra ekonomiska problem, beroende på att de som startade tidningen – jag snubblade in i verksamheten samma vecka nummer ett hämtades från tryckeriet, det var det första jag gjorde – inte hade en tanke på, eller plan för, hur tidningen skulle kunna finansieras.

Visst, det fanns lite stiliga grafer och floppy-diskar och dokumentmappar märkta Utvecklingsplan. Men mycket lite av innehållet i dessa hade med verkligheten att göra.

Vilket gradvis skulle komma att bli uppenbart.

Redan när nummer ett kom ut i augusti

1995 var problemen så stora att nummer två försenades. Tidningen kom sedan ut med elva nummer fram till senhösten 1997.

Naturligtvis kunde vi inte fortsätta så.

Varken för säljarna, som hade svårt att i tre månader försöka sälja samma tidning. Eller för oss på redaktionen som inte hade någon möjlighet att med de osäkra ledtiderna kunna ha någon framåtrörelse i tanken eller möjlighet att kreativt forma en idé om vad tidningen kunde innehålla och berätta.

AD HOC PÅ TIDSKRIFTSVERKSTADEN

Allt var synnerligen ad hoc de första tre åren – lyckades vi ruska av Statens kulturråd ett litet produktionsstöd så hade vi råd ►

CAHOOTS

Ursvenskt – hur svenskt?

Så här kunde ett uppslag se ut på den tiden. Kultursektionen då hette Cahoots, däpt efter en The Band-platta och för att ordet betyder maskapi, låg bra i munnen och såg snyggt ut grafiskt. Seriestripen Niel gjordes av dåvarande AD Jonas Rahm, han gav senare ut den i bokform. Den korta texten om polisernas risknippen uppmärksammades lite i andra tidningar och Joakim Pirinen har vi intervjuat flera gånger i tidningen sedan dess. [#33, november 1999]

Sockersaltad, rökt rom från torskfiskar som simmat i vattnen kring Nordnorge och Island, vegetabilisk olja, potatisflingor, tomatpuré, salt, konserveringsmedel E211 och antioxidationsmedel E300. En av våra mest nationella symboler. Kalles kaviar. Norskägt!

Sällan är vi sådana patrioter som när vi vistas utomlands. Och vad är det då vi längtar efter och talar om som typiskt svenskt? Kanske rödmålade stugor, naturen och högtiderna, men också produkter och varumärken. Och vilken glädje att någonstans, många mil från Sverige, komma in i IKEA:s matvaruavdelning och få en kaviartub eller pepparkakor i handen.

Men hur många av våra national-symboler är egentligen svenska? Spelar det någon roll att Läkerol numera ägs av ett holländskt företag och Liljeholmens ljus av ett amerikanskt? Flera av våra produkter är tillverkade av importerade råvaror och efter utländska förebilder. Gör det dem mindre svenska? Att gränser suddas ut är det ett hot mot det nationella kulturarvet?

I Tekniska museets utställning *Kulor, krus och kaviar* vill man belysa dessa frågeställningar och mana till debatt kring industrisamhällets kulturarv. I utställningen visas tolv vardagsvaror. Tolv symbolladdade industriprodukter såsom Karlssons klister, Ljunglöfs Ettan och Primusköket. Här redogörs för deras historia och undras över deras framtid.

Vill vi och kan vi bevara de traditionella produkterna? Hur ska det gå med barnens kulspel när Christer Johansson i Tollarp i Skåne, förmodligen världens ende tillverkare av stenkulor, slutar med sin verksamhet?

AV MARIA ULANDER
FOTO: NISSE CRONESTRAND

Kulor, krus och kaviar, producerad av Riksställningar och Tekniska museet, pågår till 13 februari

– Mmm, just den den där ser god ut.

Ord och inga järnrör

Sista helgen i september var det Spoken Word-festival på biograf Rival på Mariatorget. Under två dagar lästes, skreks, viskades, sjöngs och deklamerades poesi från scenen i den gamla biografen. Fenomenet Spoken Word har sina rötter i både femtioalets beatpoesi och dagens rapmusik. Vem skulle inte vilja suttit på golvet i någon obskyr bokhandel på Manhattan och hört Kerouac sludra sig igenom några chorus av *Mexico City Blues*? Eller hört de svarta poeter runt Washington Square som enligt Bob Dylan rapade sina texter redan 1960.

I programförklaringen till Spoken Word 99 stod: "Spoken word har blivit en företeelse som utmärker sig för sin språkliga och innehållsmässiga kompromisslöshet. Poesi som är skapad för att framföras och upplevas live". Sist ut på scenen, innan Ayo drog igång avslutningspartiet ute i foajen, var Familjen Bras socialsekreterare tillika Socker-Connys pappa, Joakim Pirinen.

– Jag brukar läsa en del på festen vi haft med Galago. Det har varit mycket öl med i bilden, då får man vara rolig och högljudd, imitera lite och så.

Sedan har jag även läst på litterära aftnar, då bör man ju vara stillsam och lyrisk. Spoken Word var lite mitt emellan tyckte jag. Där kunde jag både imitera och förstå rösterna lite, samt ta lite svårare material.

Joakim Pirinen brukar vara nervös innan han ska läsa, flera dagar innan.

– Jag går ner i nån sorts svacka. Men efteråt brukar det kännas bra. Men det var lite struligt på

scenen på Spoken Word, blev alldeles svart några gånger.

Texterna han valde var en blandning av utgivet och outgivet material.

– Några av texterna jag läste finns med i en liten bok, en pjäs-text, som heter *Familjen Bra*. De andra texterna ska komma ut, hoppas jag, i en bok på Ordfront nästa höst.

Han lämnade in manus till den boken förra hösten, men var inte riktigt nöjd så han håller på och jobbar om det nu. *En isärtagbar ödla* är arbetsnamnet på den kommande boken. Det är inte riktigt bestämt om det blir enbart korta prosatexter eller teckningar till.

– Just nu håller jag bara på med texterna. Det är korta texter jag försöker koncentrera mig på. Det är ju en sån bok man skulle kunna rita till, i alla fall formge den på något roligt sätt. Med vinjetter eller nåt.

AV ULF STOLT
FOTO: KICKI WELIN

– Jaha... och hur plockar man isär den här ödla då?

Poliser – fascister!

Fascister! – ett inte helt ovanligt skällsord för poliser. Det kan tyckas vara en orättvis överdrift men är faktiskt fullständigt korrekt.

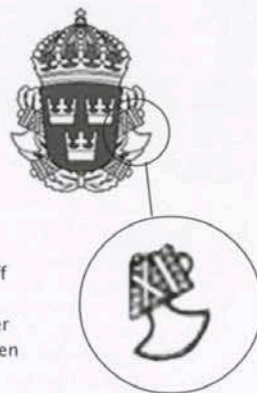
Ordet fascism kommer av ordet fascis. Dess pluralform, fascies, betyder spöknippe, sammanhållet av läderremmar.

Fascies var ett tecken på värdighet för dikatorer, konsulter och pretorer i antikens Rom, deras tjänare bar symbolen framför dem. Folket skulle förstå vem som hade makten, makten att bestraffa dem.

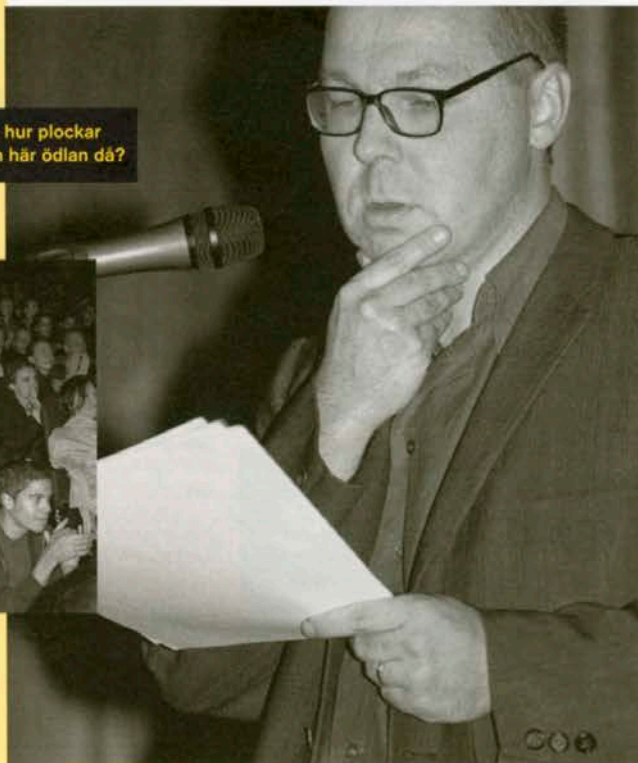
Spöknippena stod för prygelstraff. I stridsituationer stacks det yxor i spöknippena för att visa att de höga ämbetsmännen kunde döma människor till dödsstraff genom halshuggning.

Vad har nu detta med poliser att göra? Jo, fascies ramar in den svenska polismaktens vapensköld.

Så visst är poliser, åtminstone rent heraldiskt och språkligt, fascister.

AV VICTOR ESTBY

Visa kollektiv- kurage.

Din uppmärksamhet gör skillnad.
Ring SL:s trygghetsnummer 020-120 25 25
så är hjälp aldrig långt borta om någon
stör eller förstör. Vi svarar dygnet runt och
skickar trygghetspersonal dit det behövs.
Att resa kollektivt är att resa tillsammans.

”Till slut gick jag fram och köpte en tidning och sa vem jag var, och sen dess har både Pia Sjögren och Situation Sthlm blivit en del av mitt liv.”

CARL-JOHAN SÖDERSVÄT

Tom Alandh är journalist på SVT, prisbelönt för sina dokumentärfilmer. Sedan 2001 har han följt Situation Sthlm-säljaren Pia Sjögren, vilket resulterat i fem filmer. De två sista filmerna om Pia, *Det sköra livet*, sänds 25 augusti och 1 september i SVT 1 klockan 21.00.

Itjugo år har vi haft ett förhållande Situation Sthlm och jag. Det började en bitande kall februaridag 2001 när jag på Karlaplan såg en kvinna med stort rött hår stå och sälja en tidning jag inte visste något om. Jag stannade till för jag tyckte det var något speciellt med hennes sätt att bemöta sina kunder. För varje såld tidning följde också ett samtal och ett skratt trots att det var lätt att se att hon levte ett hårt liv.

Till slut gick jag fram och köpte en tidning och sa vem jag var, och sen dess har både Pia Sjögren och Situation Sthlm blivit en del av mitt liv.

Fem filmer har vi nu gjort om Pia och hennes liv, och trots att det var länge sen hon slutade sälja Situation Sthlm så läser jag fortfarande vartenda nummer. Inte bara bläddrar igenom utan verkligen läser.

För det är tidningen värd.

Visst köper man den för att ge de hemlösa röst och möjlighet till inkomst. För att de, efter år av nätter i portar och trappuppgångar, källare och soprum, kan få stöd och uppbackning för att orka resa sig och komma tillbaka.

Men Situation Sthlm är också en lysande journalistisk produkt som stadigt står på sina egna ben. Inget välgörenhetsprojekt med offerstämpele utan starka berättelser om människor i en stor stad. Chefredaktören Stolts poetiska penna har likt

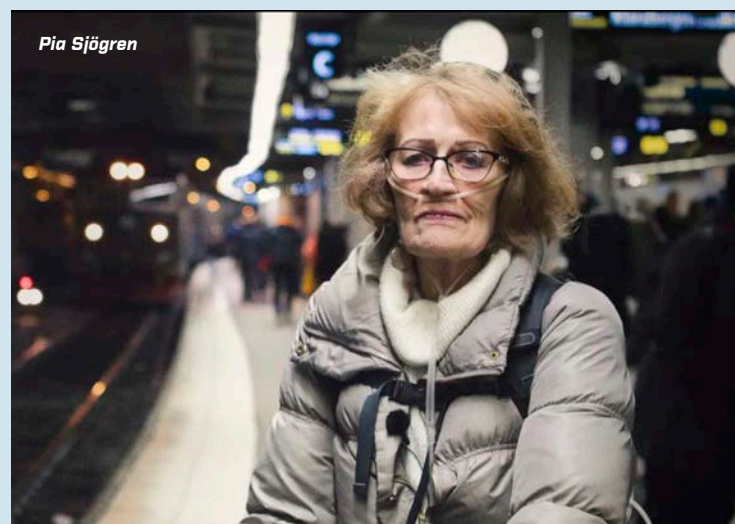
Slas och Ivar Lo fått mig att bättre lära känna min egen stad och dess invånare, och Maria Hagströms möten är alltid fyllda av värme och medkänsla. Läs bara om Lena och Peter i senaste numret. Inget kladdigt tycka synd om, utan respekt och värdighet. Personporträttet när det är som bäst.

Och så säljarnas egna ord, ibland bara en kort dikt, en nästan Tranströmersk tanke om hur svårt ett liv kan vara och hur stark man måste vara för att kunna resa sig och orka gå vidare. Dessutom fotografierna! Hela tidningen är full av bilder som man kan dröja sig kvar vid och fundera

över. Hur såg det egentligen ut på Allmänna Gränd på Djurgården mellan 10.10 och 10.42? Men Stockholmskryssat har jag ännu aldrig lyckats lösa.

Nu är alltså de två sista filmerna om Pia klara för sändning. Efter "Det svåra livet", "Det nya livet" och "Leva livet" är nu resan med Pia över. I "Det sköra livet" ges svaren på vad som sen hände.

Och så här tror jag att det är: Utan Pia hade jag kanske aldrig börjat läsa Situation Sthlm. Och utan Situation Sthlm kanske Pia inte hade levt idag. Det säger hon i alla fall själv. Ty så skört kan livet vara.

Pia Sjögren

Dag Rejving är den enda som varit med och sålt tidningen sedan första numret. När han började sälja tidningen var han hemlös, och skulle fortsätta att vara det i tio år till innan han fick en lägenhet. Där bor han kvar fortfarande. Han säger att det är tack vare Situation Sthlm han gör det. TEXT OCH FOTO ULF STOLT

SÅLT ALLA NUMMER

Det hände att Dag Rejving spenderade natten i någon av de små lekstugorna i parkleken i Björns trädgård.

Något år tidigare hade hans skilsmässa vunnit laga kraft, nu var det 1995 och han hade året innan hört ett inslag på Radio Stockholm om att det var på gång att startas en gatutidning i Stockholm som skulle heta Situation Sthlm.

Bakom sig hade han ett yrkesliv där han bland annat jobbat med att kvalitetssäkra pacemakers och även haft egen firma och tillverkat precisionsinstrument till marinens stridsledningscentraler.

– Jag konstruerade det de ville ha, det fanns inte innan. Firman gick bra. Då tjänade jag pengar. Och då var man populär – jag fick till och med gå före i kön på Café Opera, i dag kommer jag knappt in på en pizzeria här i Rågsved.

Hur såg ditt liv ut när du började sälja tidningen?

– Då hade jag varit hemlös ett tag. Jag hade en tjej då, vi polade inte stadigt så jag bodde aldrig där, men hon hade en lägenhet och jag sov där sporadiskt. Det var hos henne jag hörde på radion om Situation Sthlm.

– Men hon tröttnade ju på mig ibland och då visste jag att när hon sa att jag fick gå därifrån så bara gick jag. Hon visste att jag gick ut på gatan då.

Hur levde du då?

– Sov där jag kom in – ett grovsoprum, under en bro, en trappuppgång, det kunde vara var som helst. De perioderna att leva så varierade i längd - dagar, veckor, det kunde bli månader ibland, men det är sånt jag för-

söker förtränga i dag...

En dag såg han en man som stod och sålde Situation Sthlm på Flemminggatan.

– Jag gick fram till honom och frågade var han fick tag på tidningarna. Han berättade om Kullagret i Björns trädgård där tidningen såldes i början. Det var då jag bestämde mig

JAG FICK TILL OCH MED GÅ FÖRE I KÖN PÅ CAFÉ OPERA, I DAG KOMMER JAG Knappt IN PÅ EN PIZZERIA HÄR I RÅGSVED.

och såg chansen, att det här kunde hjälpa mig att ta mig ur min knepiga situation.

– Jag minns de där gula vindjackorna med loggan och väskorna vi fick då i början.

Hur blev du bemött på gatan med tidningen?

– Då fick man förklara för folk vad det var för tidning, ingen visste ju vad en gatutidning var då. En del tyckte det var intressant. Det gick ju lite trögt, av naturliga skäl, för ingen ju visste nånting om Situation Sthlm.

DAG REJVING VAR en av de första säljarna som regelbundet började medverka med texter på säljarnas egna sidor i tidningen. Han har med texter i båda böckerna "Med egna ord", samlade säljartexter ur Situation Sthlm, som gavs ut 2008 och 2015. Han skriver fortfa-

rande i tidningen med viss regelbundenhet.

– Skrivandet har varit viktigt, i första hand för att jag fått ersättning för det, i andra hand för att jag fått möjlighet att uttrycka mina åsikter.

Han var också en av de säljare som var på bild i den prisbelönta kampanjen "Drömmar", som fick Sveriges Tidskrifters marknadsföringspris 2007.

– Det var en 250 kubiks motorcykel, jag skjutsade morsan runt kvarteret på den där bilden. Det hände nån gång att nån kund kommenterade kampanjen.

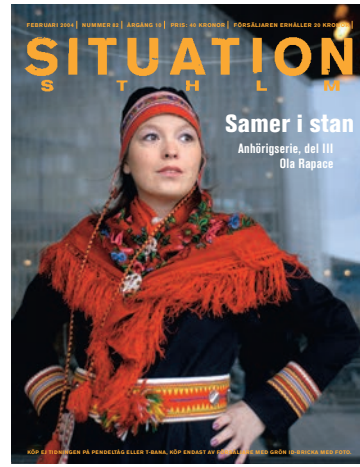
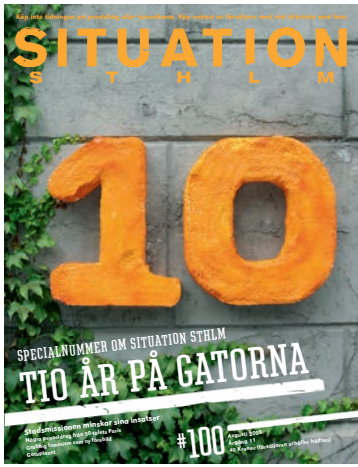
Han sträcker sig över bordet där vi sitter, tar fram en bunt röntgenplåtar som visar ett armbrott. Han har just tagit bort gipset – gjorde det själv – vilket gjort att han dragit ner lite på taktén. Nu säljer han tidningen nångång i veckan.

– Jag har mina platser. Allhelgonagatan/Götgatan vid Gunnarssons konditori är min ordinarie plats. Sen har jag vikarieplats i Farsta centrum, i Fruängen, i Västberga vid Rusta plus i Älvsjö vid Mässan.

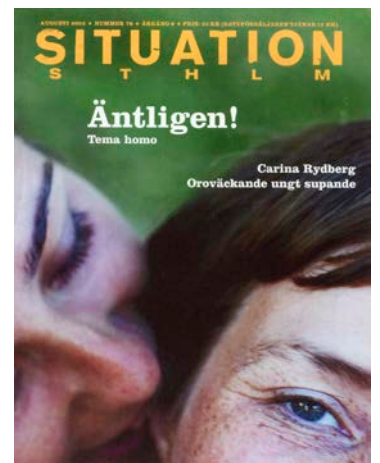
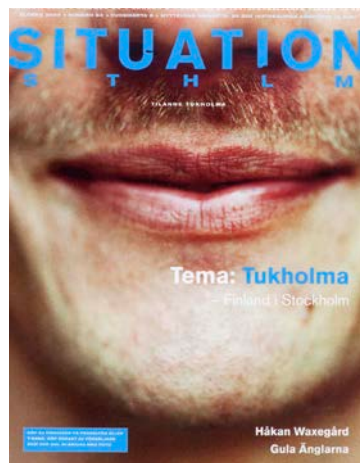
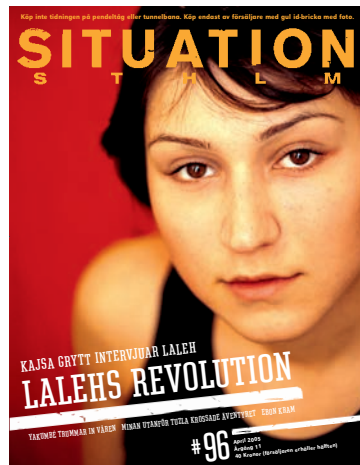
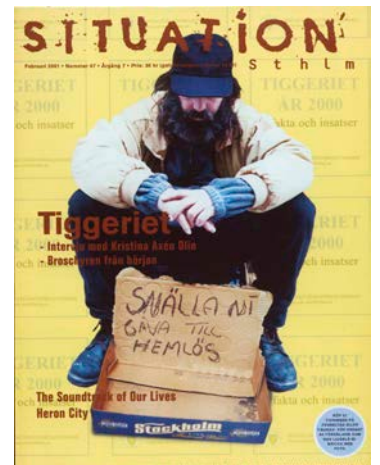
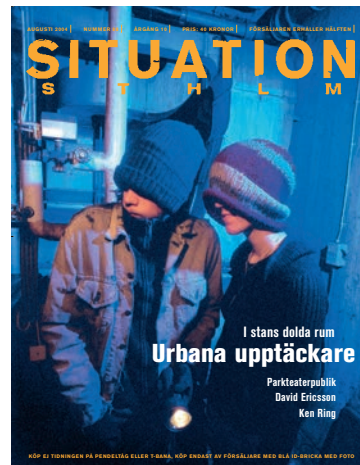
Hur har det varit att sälja Situation Sthlm under 25 år?

– Det har så klart varit en upplevelse, så att säga. Annorlunda. Jag kommer nog fortsätta sälja så länge jag får luft.

– Utan Situation Sthlm hade jag aldrig kunnat behålla lägenheten. Jag har gått igenom skuldsanering som jag fått hjälp med, så jag har inget hos Kronofogden längre. Jag har ju berättat för köparna att tidningen räddat livet på mig, eller att jag antagligen skulle suttit inne om den inte fanns. Jag vet inte vad som hänt annars. 🍷

Omslaget med kniven på – det handlade om den nya deckarvägen – tyckte många köpare var obehaglig. Och samma ko dök upp som formgivningsdetalj två gånger på omslaget. Vi började lägga mer vikt och tid vid omslagen nu, involverade fotograferna mer inför porträttplåtningarna, jobbade med dem mer.

2001-2005

.....

Efter några år med intern turbulens mellan ledning och redaktion ställdes saker till slut på sin spets. Vi gick skilda vägar och för oss som stannade kvar återstod att sopa ihop det som gick och försöka driva tidningen vidare. Situation Sthlm och Raine Gustafsson tilldelades PEN-klubbens Bernspris. 150 000 stals. Sedan ringde telefonen. Och vi var på banan igen. **TEXT ULF STOLT**

.....

okalen på Döbelnsgatan vi nu huserade i var stor och låg nere i ett garage, det var enbart ljusinsläpp via lanterniner.

Jag minns att när vi flyttade in här på hösten 1999 så var larmet försenat. Så en före detta säljare som gjorde någon form av arbetsmarknadsåtgärd i distributionen, sov i ett av datarummen med ett baseballträ bredvid sig i väntan på att teknikerna skulle komma och installera larmet.

Saker hade hänt.

De interna konflikterna fick till följd att några personer inom en ganska snäv tidsperiod slutade, och vi som blev kvar fick det otacksamma uppdraget att bringa reda

i, och försöka hantera och lösa, det som lämnades kvar.

Tidningsförsäljningen på gatan rullade på bra, säljarna skrev i tidningen och vi anställde ännu en person för att arbeta enbart med dem och för att kunna bidra med mer hjälp och stöd till dem.

En dag stod Tom Alandh i distributionen med ett filmteam och följde Pia Sjögren och Gunnar och Post-Johan och några andra för den första filmen om Pia. Han har fortsatt följa henne över decennierna och så sent som förra året var de förbi redaktionen och filmade när hon intervjuades till tidningen. Hans två sista filmer om Pia visas på SVT den här månaden.

Raines dagbok i tidningen var en uppskattad och väl läst sida i tidningen, vi fick flera insändare om den.

2005 tilldelades han och Situation Sthlm det årets Bernspris av Svenska PEN-klubben.

Vi kunde nu också se att andra tidningar och annan media på ett helt annat sätt än tidigare rapporterade och bevakade frågan om hemlöshet. Jag är säker på att vårt seriösa sätt att varje månad, i olika format i tidningen, bevaka frågan, hela tiden spela tillbaka det mot de hemlösa människorna själva och hur olika åtgärder eller annat direkt påverkade dem, hade bidragit till den förändringen.

Vi har ibland fått frågan varför vi inte för mera liv, driver debatt, kräver och sluggar ►

▼ **Vi var en del på biblioteket. Och noterade damen med gong-gongen som med mjukt anslag larmade på om att det snart skulle stänga. Händelsen var på något sätt för bra för att inte försöka få med i något format i tidningen. [#65, september 2002]**

8 MINUTER MED... Ju Leo Lundberg Foto: Mathias Rahm

Stadsbiblioteksgonggongaren och bibliotekarien Lena Skogsberg

Hur kommer det sig att ni slår i en gonggong vid stängningsdags?
 – Jag vet faktiskt inte, men vi har alltid slagit i en gonggong när vi stänger, åtminstone ända sen sex-tio-talet, då jag började här. Men jag tror att man gjort det ändå från början. Det är väl det enda sättet att göra folk uppmärksamma på att det är dags att gå hem.

Känns inte hela systemet lite gammalmodigt? Man kunde ju tänka sig att ni kunde blinka i taket istället.
 – Ja, nog är det lite gammalmodigt, men jag tycker om det. Brandmyndigheterna vill att vi ska sätta in en högtalareanläggning och då skulle vi förstås kunna använda den istället. Men hur skulle det låta egentligen? En mörk syntetisk röst som säger «Vi stänger om fem minuter», jag vet inte. På en del bibliotek spelar man musik vid stängningsdags och

det är ju i och för sig trevligt, men då gäller det att sätta på en skiva som inte är så bra att folk vill stanna kvar. Nej, det skulle vara tråkigt om gonggongen skulle försvinna.

Blir folk förbannade när ni smäller med gonggongen?
 – Nej, det har nog aldrig hänt.

Händer det inte mycket märkliga saker på ett bibliotek?
 – Jag kan inte bjuda på så många märkliga historier. Till ett bibliotek är ju alla välkomna och därför är folk oftast på gott humör när de kommer hit. En lite märklig grej är förstås att många kommer precis när vi ska stänga, kanske är det för att de vill höra gonggongen?

Är det svårt att få till det som gonggongslagare?
 – Nej, det är det inte, men det låter faktiskt helt olika beroende på vem som slår.

Finns det totalt obegävrade slagare?
 – Nej, vi har inte haft anledning att anmärka på någon i alla fall. Men det är klart, det finns de som slår för snabbt... då låter det lite ryckigt och man blir nervös i kroppen. Man ska inte slå för snabbt, det är nog det enda knepet. Oftast tycker jag att gonggongen ger ett vackert ljud.

Jaha, tack så hemskt mycket då.
 – Tack själv. Det var bara roligt att få prata om vår gonggong.

Reclaim the City

– Skadegörelse eller politisk aktion?

Många ser Reclaim the City som «några jävla snorungar som blockerar trafiken och slår sönder hederligt folks arbetsplatser. Kör fram en grov vattenkanon och spola bort dem från gatan, då kan vi snicka om att reclaima the city» - Gatuifesterna väcker heta känslor, men många vet lite. Här har du bakgrunden till rörelsen du tidigare bara läst om i kvällstidningsformat.

S... (The rest of the text in the image is too small to transcribe accurately.)

▲ **Tidningen med Reclaim The City på omslaget sålde ovanligt dåligt. Det vi fick höra av säljarna var att människor tyckte det var dumt att visa skadegörelse på ett tidningsomslag, även några insändare var inne på samma spår. [#74, juni 2003]**

och vevar på i hörnet av något dåsig, offentligt samtal. Men att i ett kvarts sekel, månad efter månad, tidning för tidning, göra det möjligt för en hemlös människa att sälja en tidning på en hemlös människa att sälja en tidning på gatan, är ett annat sätt – med en annan volymknappsinställning än den Janne Josefsson lyder under – att driva debatt på.

Lågentensivt. Uthålligt. Okränkbart. Men med en osviktig beslutsamhet.

ETT AVGÖRANDE TELFONSAMTAL
 Den osunda ekonomi vi från början burit med oss och skjutit som en vinglig skottkärra

framför oss – trots att den tvättades i viss ordning i och med EU-bidraget som nu sedan några år var slut – tyngde alltjämt ner oss.

Vi fick ingen arbetsro, kunde inte se längre i planering än till nästa inkassokrav – vi förstod att detta var en omöjlig sits över tid, och att vi var tvungna att en gång för alla hantera situationen och lösa den.

Ungefär precis då uppdagades att en i personalen under en månads tid stulit systematiskt i kassan och förskingrat 150 000 kronor. Personen i fråga försvann – avvek från kontoret medelst löpsteg och lämnade kvar sin Dressman-kostym på en galge vid en bokhylla – och gick under jorden, polisutredning las efter en tid ner och tryckeri-

et ville nu ha betalt för sina fakturor.

Dagens Nyheter skrev om det inträffade, en stort uppslagen artikel om tidningen och hur vi vunnit alltmer respekt och ökat upplagan och nu var en väl ansedd kulturtidskrift men som dessvärre hotades att gå under i och med detta.

Vi trodde verkligen det var över.

Då ringde telefonen. En kvinnorst förhörde sig lite löst om det hon läst om. Och berättade sedan att hon gärna ville skänka motsvarande belopp som stulits för att hon tyckte tidningen var bra och verksamheten viktig.

Jag minns att jag la på luren efter samtalet och var alldeles tom. Jag och en redaktör

▼ Vi var tidiga med att skriva om den forskning kring vård och beroende som fanns i Sverige. Inte många andra tidningar, om någon, uppmärksammade överläkare Johan Kakko och docent Markus Heilig och deras studie om subutexbehandling vid heroinberoende. I dag vet vi att deras forskning och deras syn på vård och beroende var långt före sin tid. (#62, juni 2002)

Subutexbehandling ger revolutionerande resultat

HEROIN ÄR DEN DROG SOM DÖDAR MEST I SVERIGE. Enligt Centralförbundet för narkotika och alkohoppolisering hinner fyra procent av alla aktiva heroinmisstärna dö under ett år. En siffra som ständigt stiger i takt med att de som missbrukar heroin blir allt fler.

För ungalet är sedan gick Kerstins liv ut på en sak. Att få tag i pengar till droger. I dag tar Adam, som precis fått sina första tänder i underkäken upp större delen av hennes tid. Han är ett sladdbarn och har två vuxna sysskon. Kerstin blev gravid i samma vecka som hon blev erbjuden att vara en av de fyrtio heroinmisstär som skulle ingå i den kontrollerade studien Karolinska Institutet genomförde tillsammans med Maria Berendendocentum.

I studien erbjöds patienterna missbrukarfokuserad gruppterapi, kontaktmanasamtal och drogkontroller tre gånger i veckan. Dagligen fick hälften av patienterna sextan milligram subutex och andra hälften fick sockerpiller. Varken patient eller behandlare har vetat vilken grupp vilken patient tillhörde.

Jag ville inte ha metadon eftersom jag vet att många blir känslomässigt avtröskade av det. Jag tror inte det skulle gå att vara mamma och vara i den glasrutan många av dem som går på metadonprogrammet berättar att man hamnar i. Så subutex var en perfekt lösning.

Kerstin ingick alltså i den hälften som fick subutex och det har varit det som räddat hennes och Adams liv. I dag är hon helt drogfri. Studien visar att hela 75 procent av de heroinmisstär som fick subutex i studien släpnade kvar i behandlingen medan inte en enda av dem som fick sockerpiller ställte för subutex gjorde samma sak.

Subutex är mindre beroendeframkallande än metadon och ges till missbrukare som inte är så långt gångna i sitt missbruk. Subutex och heroin är inte heller en bra kombination eftersom heroinets effekt uteblir då subutexet redan har aktiverat hjärnans receptorer. Den perfekta lösningen för heroinmisstär är bli drogfria, eller?

Enligt alla. En del hävdar att det är katastrof att tillföra ännu en drog i en missbrukande människas liv även fast det är i syfte att den så småningom blir drogfri. Argumenten att slippa en kriminell värld genom att kunna gå och hämta sin drog, metadon eller subutex, på apoteket istället för att behöva ställa eller pröstera sig för att få ihop pengarna menar de inte håller eftersom det handlas med både subutex och heroin på Plattan.

Överläkaren på Maria narkomanvårdavdelning, Johan Kakko, som tillsammans med docenten Markus Heilig genomfört studien, menar att subutex inte är den allmesta lösningen men att den ger det bästa resultatet för tillfället. På Maria Berendendocentum har det lagts ner stora resurser på subutexbehandlingsprogrammet. Johan Kakko förtydligar att det inte är subutex som medicin som gett de resultaten studien visar, utan behandlingsprogrammet som helhet med gruppterapi, kontaktsmannaskap och drogkontroller. Men påkostad missbrukarvård är inte det vanligaste i tider då missbrukarvården helst inte ska kosta någonting.

– Nu när man mer ser narkoman som en sjukdom finns det inget som säger att inte missbrukare behöver samma vård som alla andra. Ser man på det långsiktigt är det mycket billigare att ge dem effektiv vård än att låta dem fortsätta missbruka vilket är dyrare för samhället.

Eftersom Subutex är så pass nytt i Sverige så har de som arbetar med forskningprogrammet varit försiktiga med att uttala sig om behandlingens resultat förän nu och inte velat gå in i diskussioner med subutex-motståndare. Men nu när studien är klar menar Johan Kakko att resultatet gör att det känns rätt att offentliggöra resultatet och sitta och hålla inne på siffrorna, trots att studien sannolikt inte publiceras förän om cirka ett år.

Johan Kakko hoppas att studien ska ge politiker och andra större förståelse för den grupp människor som fastnat i missbruk.

Av Anna Sara Löfdahl
Illustration: Ulrika Agren

hade timmarna innan ätit lunch tillsammans och varit ganska på det klara över att det nog var slut nu, att vi inte skulle klara oss igenom detta.

Några minuter senare ringde telefonen igen och det var hennes bankman som ville ha lite kontodetaljer, någon dag senare fanns pengarna på vårt konto, vi kunde slanta av det mest prekära och var på banan igen.

Men situationen var inte hållbar, det förstod vi.

BILDANDET AV SITUATION STHLM AB
En ekonom som hjälpte oss med bokföringen då föreslog att vi skulle göra en rekon-

struktion av företaget och starta ett aktiebolag. Vi lyssnade runt lite med personer vi hade förtroende för och de tyckte också att det lät som en vettig idé, så på vintern 2003 inleddes rekonstruktionen – vi hade räknat väldigt noga och visste att det fanns liv i bolaget om vi bara överlevde rekonstruktionen.

När jag nu tittar i bolagspärmen i hyllan på kontoret ser jag att aktiebolaget registrerades på Bolagsverket 23 oktober 2003 och från 1 januari 2004 drivs tidningsverksamheten i ett aktiebolag – ett aktiebolag som i sin bolagsordning har inskrivet att eventuellt överskott återinvesteras i verksamheten.

Då var det vi tre i redaktionen som ägde 33 procent var av bolaget. Vi lät senare en extern part köpa 20 procent.

Att starta ett aktiebolag och formalisera driften av bolaget, professionalisera och göra det på allvar, bidrog till att hela verksamheten fick ett rejält lyft. Vi fick snabbt – egentligen direkt första kvartalet – en trygg och stabil ekonomisk situation.

Nu kunde vi, egentligen för första gången i tidningens historia, titta på vad vi verkligen kunde och borde göra.

Både rörande tidningen och vad den skulle berätta, och på vilket sätt vi bäst kunde finnas till för de hemlösa människor som sålde den. ☺

På senaste fotbolls-galan skänkte Zlatan Ibrahimovic sitt pris "Nummer 10" till Gatans lag i Göteborg, det svenska landslaget i fotboll för hemlösa. Det var dock här i stan som fotboll för hemlösa startades.

En kul detalj om det reportaget är att en av de två på omslaget det numret gjorde sin första träning och hade börjat sälja Situation Sthlm samma dag som han fotograferades till omslaget av tidningen. [#87, juli 2004]

BK Situation – hemmalaget

Situation Sthlm har sedan årsskiftet ett fotbollslag. Det är träning en gång i veckan. I slutet av juli går fotbolls-VM för hemlösa i Göteborg. Med viss truppförstärkning från huvudstaden.

TEXT VICTOR ESTBY & ULF STOLT
FOTO JACK MIKRUT

KONDITION. En av de första träningarna inomhus, i Vin & Sprits gamla lokaler vid Liljeholmen. Efter tjugominuter är Göran svettig och andfädd:

–Man har ju haft semester, så man pallar inte!

Kurt har gått ner fem-sex kilo sedan han började träna med laget. Han lirade med Lennart »Nacka« Skoglund i Länkarna på sjuttioalet. Nu svettas Kurt och pustar:

–Ska kolla in Celtic i kväll, det är lite skillnad.

Tvåmål. En passning framför mål stoppas med handen. Effe har inte bytt om och spelar i hatt och halkar omkring i strumplästen. Han ropar till Kurt, som hämtar bollen i ett hörn:

–Det är bara två minuter kvar! Kom igen!

Det tar ju två minuter innan du kommer fram till målstolparna!

Jarmo slår en boll från sitt mål. Varken Jukka, Janne, Kurt eller Effe orkar springa efter den och den rullar i mål.

TALANGER. Effe kommer sent till träningen. Trots att han varit med på flera träningar har han gått fel och traskat runt Liljeholmen i en halvtimme utan att hitta.

Han passar Jukka, som bredsidas till Janne framför målet, som petar in bollen och skriker: »Hammarby!«

Effe klackar vinglande till Janne, som slår in bollen.

–Amatörer! skriker Effe. Jag har spelat fotboll, fast det är miljarder år sen. Men jag har

Efter träningen. Jukka tar med sig lagets träningskläder till sitt nattlogi, Frälsningsarméns natthärbärge Vårta-hemmet, och tvättar dem där.

Före träningen. Ombyte på redaktionen. Distributionsrummet får fungera som tillfälligt omklädningsrum under utomhussäsongen. Vilket lett till att allt fler försäljare börjat prata om att de också vill vara med i laget.

bollkänslan kvar. Det är så jävla trevligt det här. Och det var ju en del folk i dag.

När orken tryter för Baltzar har Tewelde ingen att spela. Han stannar upp och skriker: »Saj, saj, saj!» och drar iväg en stenhård tåpaj från tjugo meter så att det sjunger i ribbkrysset ovanför Jukka.

MATERIAL. Jonas och Göran har köpt egna nya gympadojor. Jukka är stolt över sina nya fotbollsskor. Situation Sthlm håller med trä-

ningsskor, men Jukka har köpt egna – han är ju nytttagen som målvakt till landslaget och ska vara med i VM i Göteborg. Då kan han inte spela i vad som helst. Genom ett rabattkort på en sportaffär fick han ner priset till två hundra spänn.

SKADOR. Matte linkar av planen. Han är med för första gången och tänkte pröva sitt knä som är skadat sedan ett halvår. Det höll knappt för uppvärmningen.

– Fem kickar, säger han uppgivet.

Baltzar testar sin fot som han vrickade förra träningen. Den håller inte och han lämnar också planen. Han riskerar att missa ett flyttjobb på grund av skadan.

MATCH. Träningen avslutas med en match mot ett gäng tioåriga grabbar, som utmanat. Med hjälp av tränaren Tommy Nyman lyckas Situation Sthlms lag reducera till 1-4. Matchens slutresultat.

ETT STORSLAGET
ÄVENTYR!

KOLMÅRDEN
KOLMARDEN.COM

**Sparkonto med
0,5% ränta**

Välkommen till SBAB!

Öppna
sparkonto
direkt på
sbab.se

SBAB!

*Vi har insättningsgaranti på våra konton enligt beslut av Riksgälden. Det innebär att du får ersättning för ditt insatta belopp upp till 950 000 kr om SBAB skulle gå i konkurs eller Finansinspektionen beslutar att garantin ska träda in. Dessutom kan du få ersättning för insättningar från vissa särskilda händelser med högst 5 Mkr. Ersättningen betalas ut av den myndighet som hanterar garantin. För mer information se www.riksdagen.se/sv/insattningssgarantin/

FÖLJ OSS PÅ INSTAGRAM

@situationsthlm

”Jelenas röst dyker fortfarande upp ibland hos mig när jag skriver, hon fanns med mig intensivt när jag skrev *Beckomberga*, *Drömfakulteten* och *Medealand*.”

IRINELLE KREKINA

Sara Stridsberg är författare och dramatiker. Hon debuterade 2004 med romanen *Happy Sally*, 2018 kom hennes senaste roman *Kärlekens Antarktis*. Under 2001 och 2002 var hon medarbetare på *Situation Sthlm* och skrev flera reportage och intervjuer.

Jag har aldrig glömt Jelena som jag intervjuade på Klaragården vintern 2001 när jag skrev *Utan tak under främmande himmel*, ett reportage om kvinnor som ursprungligen inte var från Sverige och som levde på gatan i Stockholm.

Jag minns att hon var mörkhårig och tunn, att vi var lika gamla, att hennes röst var alldeles klar och skar genom allt jag trodde att jag visste om världen.

Mitt uppdrag var att ta reda på hur många kvinnor som levde på gatorna som inte kom från Sverige, vilka de var, vad de tänkte på. Det här var långt innan EU-migranterna från Östeuropa dök upp på gatorna, det var nästan två decennier till den stora flyktingkatastrofen 2015, och några månader efter vårt samtal på Klaragården skulle de två tornen falla i New York, och de stora krigerna dra fram över världen i spåren av tornens fall och fler människor än någonsin tidigare skulle drivas på flykt.

VI SATT ENSAMMA i ett litet rum på Klaragården och såg ner mot Centralstationen, hennes kläder snurrade i en tvättmaskin lite längre bort, och hon svarade inte riktigt på mina frågor, hon ställde hela tiden nya,

liksom från baksidan av det språk jag kände till, och alla mina frågor tycktes felställda, de utgick från hoppet, från idén om räddning, om framtid. Jelena hade kommit till Sverige från Ryssland som sextonåring och nu var hon 28 och heroinet var hennes fångelse och hennes himmel och om nätterna vandrade hon längs den där mörka skåran som löper genom Brunkebergsåsen. Eftersom hon var ryska så lät myndigheterna henne vara. Hon sa att det var hennes räddning, sedan ändrade hon sig och sa att det väl var det som var hennes fall.

HON HADE FÖRLORAT sitt enda barn, en liten pojke, en dag hade Socialtjänsten ringt på dörren och tagit honom med sig. Efter det spelade ingenting någon roll, inte döden, inte våldet, inget kunde mäta sig med det onda.

”Jag förstår att de tog honom” sa hon, ”men de hade inte behövt trampa så hårt på mig när de gjorde det. Jag hade ju ingenting att sätta emot.”

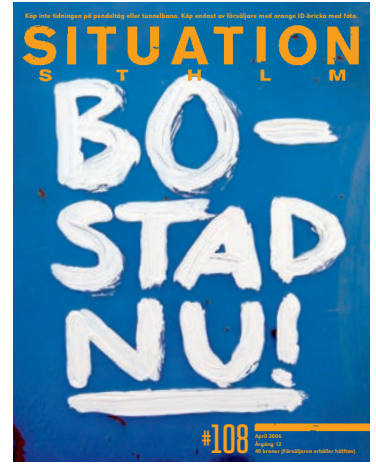
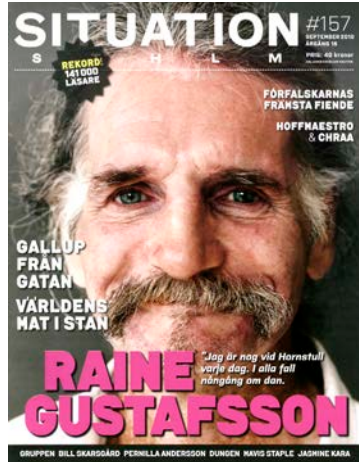
Jelena längtade ingenstans, hon hade ingen önskan om att sluta med heroinet, det var det sista hon ville, ”det är ju allt jag har”, och hon fäste blicken hårt i min och frågade hur jag kunde vara så dum att jag låg med

killar utan att ta betalt för det, det skulle aldrig hon göra. Det kändes som om vi svävade på en nedersta avsats ovanför evigheten där vi satt i det lilla rummet, hon var inte rädd för någonting längre, hon var bortom svindel, och för ett ögonblick tycktes fallet och räddningen vara oskiljbara.

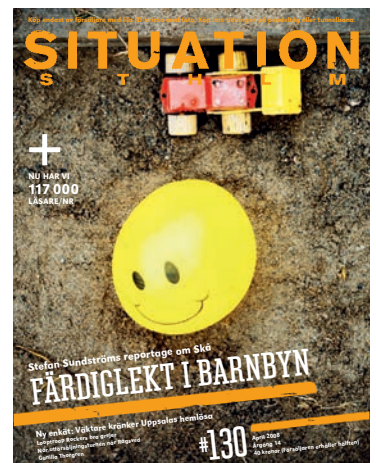
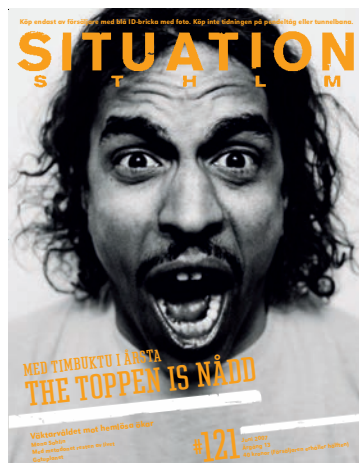
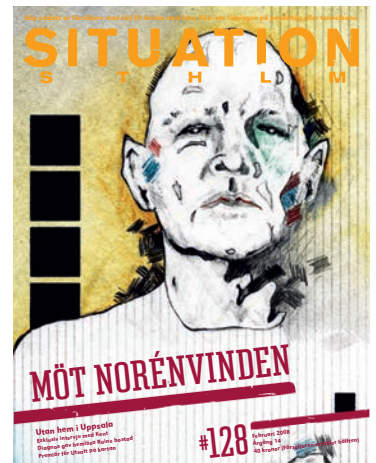
JELENAS RÖST DYKER fortfarande upp ibland hos mig när jag skriver, hon fanns med mig intensivt när jag skrev *Beckomberga*, *Drömfakulteten* och *Medealand*. Att skriva är att alltid börja om från början, att glömma allt du någonsin har fått lära dig, att lyssna på rösterna på språkets baksida, de som säger: ”Alla frågor är felställda. Börja om från början”. 📞

När Sara Stridsberg skrev sitt reportage om hemlösa invandrarkvinnor i Stockholm var det en medialt sett tämligen osynlig fråga.

Vi hade länge haft ett tidningshuvud – det här var nog den tredje eller till och med fjärde generationen tidningshuvud – som var lite trasigt i typsnittet, skulle ge en lite ruffig och gatusträv känsla. I samband med omgåringen 2008 förändrade vi det, lät det bli helt och placerade kolofonuppgifterna till höger som en del av tidningshuvudet. Många porträtt nu. Men fortfarande ett och annat kollage eller grafiskt omslag.

2006-2010

.....

När vi gjorde en läsarundersökning bedömdes tidningen som för tråkig – det var därför vi tappade i upplaga. Så vi gjorde någonting åt det, gjorde om den och dubblade upplagan på ett år. Men omgörningen splittrade redaktionen. Och den första boken med säljarnas texter som tidigare publicerats i tidningen gavs ut. TEXT **ULF STOLT**

.....

Uppslagan sjönk.

Efter en ganska lång period av stadig upplageökning år från år så började upplagan droppa ganska rejält. För första gången på länge var vi under 20 000 exemplar per månad.

Efter att en ny VD anställts på hösten 2005 hade företaget som helhet ryckts upp ordentligt. En chef för den sociala verksamheten anställdes och för första gången drevs Situation Sthlm som ett professionellt företag, med tydliga ansvarsområden och krav. En annonsavdelning skapades för att säkra intäkter mer långsiktigt och inte göra oss så ekonomiskt känsliga för upplagesänkningar, idén med företagsprenume-

rationer utvecklades och på det stora hela fungerade allting bättre än någonsin.

Mycket tack vare den nya ledningen med VD och chefen för sociala verksamheten, som i del för del såg över och utvärderade och professionaliserade arbetet.

Det var egentligen bara det där med upplagan.

Och frågan om varför människor inte köper tidningen och vill läsa den.

TRÅKIG OCH FEMTON ÅR

TS-siffrorna kom. Vi sjönk lite till.

Vi insåg att vi var tvungna att ta tag i detta, söka hjälp utifrån och verkligen komma till botten med varför tidningen, som redan då

var ett starkt varumärke som stockholmarna väl kände till och hade en positiv bild av, tappade i upplaga.

Som chefredaktör var det en tämligen nedslående upplevelse att sitta på andra sidan spegelglaset och se och höra fokusgruppens medlemmar bläddra i tidningen och komma fram till att den helt enkelt var för tråkig.

För grå. För trist, alltför förnumstig och för mycket socialstyrelsefolder, för svår att hitta in i och se vart de olika texterna och reportagen började och slutade.

Jag minns att vi gick hem därifrån och insåg att det vi hört var ganska smärtsamt, och att det var det av den enkla anledningen ►

▼ **Författaren Peter Fröberg Idling – han frilansade för Situation Sthlm några år – hade en längre tid haft en stående intervjufrågan hos hovet om en intervju med kungen. De bytte presschef och kort därefter erbjöds vi, och några andra magasin, på tämligen kort varsel en intervju med kungen. [#117, februari 2007]**

▼ **Vinjetten Min plats, där en säljare visar och berättar om en plats i stan som betygt, eller betyder, mycket för dem, har varit med länge och överlevt alla omgörningar. För att själva formen för samtalen fördjupas och breddar bilden av hemlösa människor. [#129, mars 2008]**

▼ **Vid omgörningen 2008 ville vi ha ett fast inslag, en helsida på samma plats varje nummer, som med humor och konstnärlighet, svärta och lite vilda ögonvitor kunde kasta blicken på sin samtid och avrapportera. Jesper Waldersten var den enda vi tillfrågade om uppdraget. [#160, december 2010]**

att det gick att förstå vad de menade – i vissa delar höll jag med dem.

Så någonting var tvunget att göras. Snabbt. För att vi inte skulle fortsätta tappa läsare och upplaga.

Det som behövde göras blev också det som splittrade oss som redaktion och ägare av tidningen. Jag tryckte på för att en radikal omgörning, både grafiskt och sett till innehåll och tilltal, anslag och utblick i tidningen som helhet, skulle verkställas tämligen omgående. Men mina dåvarande kollegor hade en annan syn på det hela. Det slutade med att de lämnade tidningen och en omfattande omgörning genomfördes på några månader, en ny AD och en

frilansande redaktör anlätades och året efter dubblade vi upplagan.

FÖRSTA BOKEN

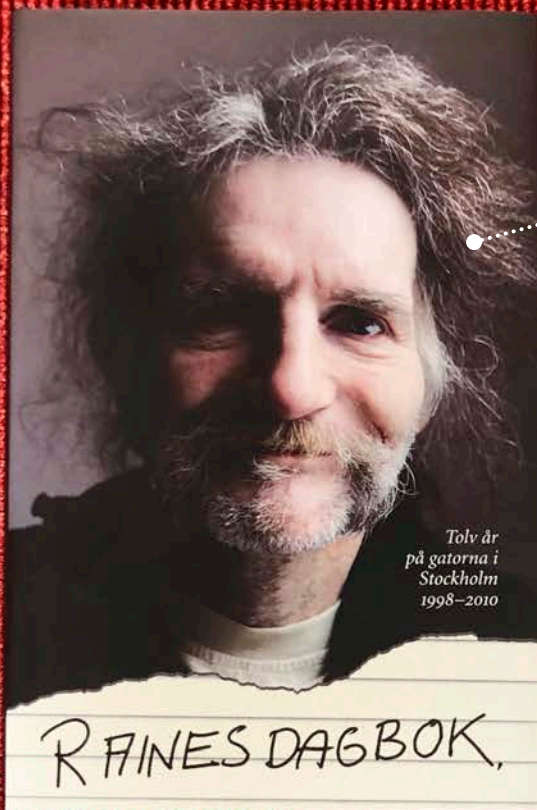
På hösten innan omgörningen, lagom till Bok & Biblioteksmässan, gav vi ut den första boken med samlade försäljartexter som sedan 1997 publicerats i tidningen. Redan innan boken släpptes hade förlaget lyckats få bokhandeln att köpa in 10 000 exemplar av boken. När vi hade release för boken på Pocket Shop vid Sergels torg intervjuade jag några av de medverkande skribenterna, men glömde att introducera de författare som bidragit med texter i boken. Jag minns att en av de pressansvariga blev märkbart

irriterad på mig för misstaget, men författaren Birgitta Stenberg tackade för att hon slapp bli presenterad ”och stjäla plats för de riktiga skribenterna”.

2010 uppmärksammade vi att Situation Sthlm funnits i femton år på gatorna i stan med en tung och över 100 sidor tjock specialutgåva – gamla reportage ur tidningen i faksimil, med kommentarer. Vi sålde den i september och sedan fortsatte vi hela hösten och vintern att sälja den som extratidning för de säljare som ville ha med sig den också ut och sälja. Till slut var den slutsåld.

Och Raine Gustafsson fann sig själv en dag hos Skavlan, där han pratade om sin bok *Raines dagbok*. ☺

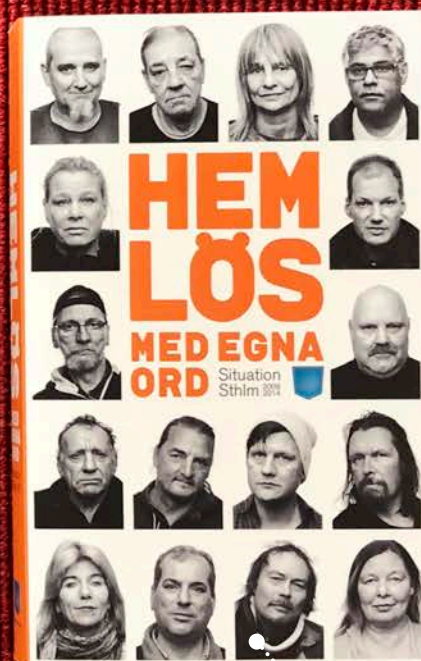
Böcker med säljarnas texter

Raines Dagbok är den enda bok av sitt slag i världen som publicerats. Aldrig tidigare har en hemlös människa under tolv år, i 133 dagböcker publicerade varje månad utan avbrott, dokumenterat sitt hemlösa liv, medan det levs.

2005 tilldelades Raine Gustafsson – priset delades med Situation Sthlm – Svenska PEN-klubbens Bernspris för "Sina glödande rapporter från en kylslagen huvudstad", som en del av motiveringen löd.

Boken kom ut 2010, och Raine Gustafsson gästade Skavlan den hösten och talade om sin bok.

Hemlös – med egna ord är den första bok vi gav ut, en samling av de texter som genom åren publicerats på säljarnas sidor i tidningen. 57 hemlösa personer medverkade med texter om "lycka, längtan, misslyckande, sorg, död, missbruk, kärlek, saknad, skuld och frihet" som det står i baksidestexten.

Både Aftonbladet, Svenska Dagbladet och Expressen hyllade boken i sina recensioner.

Hemlös – med egna ord trycktes i flera upplagor och såldes i 43 000 exemplar och tilldelades 2008 års Silverpocket i kategorin "Årets mest sålda svenska fackbok".

2015, i samband med att tidningen funnits i 20 år, och för att vi hade ytterliggare tolv år av säljarnas publicerade texter att välja mellan, gav vi ut en ny version av boken *Hemlös – med egna ord*, med underrubriken "texter ur Situation Sthlm 2008-2014".

Nu medverkade 67 skribenter med 216 texter om lycka, längtan, gnark, våld, kärlek, sorg, hopp, övergrepp, vänskap, saknad, barndom, förtvivlan, sprit, död, stolthet, abstinens, sjukdom, galenskap, smärta, livslust och ensamhet. Och allt annat ett liv kan innehålla.

Delar av den bokens upplaga såldes även av säljarna på gatan.

FOTNOT: Både *Raines Dagbok* och de båda *Hemlös – med egna ord*-böckerna är sedan länge slutsålda från förlagen. Men de dyker då och då upp på antikvariat.

Vi gjorde intervjun under en siffning i hans lägenhet i Bagarmossen, tror vi höll på ett par timmar. Alla möbler han hade, kanske med något undantag, hade folk skänkt till honom – jag minns att det stod tre sängar och två tv-apparater i lägenheten där han just flyttat in. Om någon månad skulle hans bok komma ut, få fina recensioner och han skulle vara gäst hos Skavlan. Men om det visste vi ingenting då.

Exakt två år senare, i septembernumret 2012, skrev jag en minnestext över honom. Raine Gustafsson avled på Södersjukhuset 18 juli 2012 efter en kort tids sjukdom. Han blev 59 år. [#157, september 2010]

RAINE

I september kommer boken *Raines Dagbok ut* – ett hundratrettiofem dagböcker Raine Gustafsson publicerat i Situation Stilm varje månad sedan våren 1998. I maj i år flyttade han in i en lägenhet han ordnat alldeles själv, den första egna sedan han började skriva. Så vi gjorde sällskap på tunnelbanan. Hem till Raine. TEXT: ALF STOLF FOTO: FRANK ÅSBERG

ite oplanerat får vi påhäng när vi går från redaktionen mot Zinkensdamms tunnelbanestation för att åka ut till den nya lägenheten och göra intervjun där.

En polare till Raine – han vill liksom inte dricka det han planerat att dricka ensam – hänger på oss, trots att Raine säger till honom att han inte kan följa med.

När vi väntar på tåget på bänkarna på perrongen säger Raine till honom ännu en gång att han inte kan följa med oss.

Men han lyssnar inte. Han knäcker bara upp en öl till – de andra på perrongen noterar diskret handlingen – och undrar när vi är klara.

Tåget kommer. På Mariatorget kliver det in en kvinna i vår vagn som lite tveksamt förvånat hälsar på Raine. Han kommer inte ihåg vad hon heter i förnamn, men minns att de har samma efternamn – Gustafsson, med f.

Vilket de båda skrattar lite åt.

Jag begriper av deras samtal att de då och då stött på varandra runt om i stan under några decennier. Och noterar att de båda uttröner, med några korta fraser och med samma turtagning, hur det är med den andre och lite snabbt utbyter lägesinformation om vissa gemensamma bekanta.

Slussen nästa. Hon ska med ett annat tåg, säger hej då och byter perrong.

Vår ofrivillige färdkamrat sätter Raine, efter några förmaningar om att han måste ta det lite lugnt och att de kanske kan höras senare, på ett annat tåg och vi går till vår perrong och tar tåget söderut.

Det är mitt på dagen. Högsummervarmt. Vi är nästan ensamma i vagnen. När vi passerar Kärrtorp ser Raine ut genom fönstret och pekar.

– I huset på gården där, bakom träden, växte jag upp. Tills jag var fjorton-femton. Då hamnade jag på ett pojkhem.

Sedan berättar han, om lekar i skogen med Nackamasterna som riktmärke, kojor

att de har samma efternamn – Gustafsson, med f.

Vilket de båda skrattar lite åt.

Jag begriper av deras samtal att de då och då stött på varandra runt om i stan under några decennier. Och noterar att de båda uttröner, med några korta fraser och med samma turtagning, hur det är med den andre och lite snabbt utbyter lägesinformation om vissa gemensamma bekanta.

Slussen nästa. Hon ska med ett annat tåg, säger hej då och byter perrong.

Vår ofrivillige färdkamrat sätter Raine, efter några förmaningar om att han måste ta det lite lugnt och att de kanske kan höras senare, på ett annat tåg och vi går till vår perrong och tar tåget söderut.

Det är mitt på dagen. Högsummervarmt. Vi är nästan ensamma i vagnen. När vi passerar Kärrtorp ser Raine ut genom fönstret och pekar.

– I huset på gården där, bakom träden, växte jag upp. Tills jag var fjorton-femton. Då hamnade jag på ett pojkhem.

Sedan berättar han, om lekar i skogen med Nackamasterna som riktmärke, kojor

att de har samma efternamn – Gustafsson, med f.

Vilket de båda skrattar lite åt.

Jag begriper av deras samtal att de då och då stött på varandra runt om i stan under några decennier. Och noterar att de båda uttröner, med några korta fraser och med samma turtagning, hur det är med den andre och lite snabbt utbyter lägesinformation om vissa gemensamma bekanta.

Slussen nästa. Hon ska med ett annat tåg, säger hej då och byter perrong.

Vår ofrivillige färdkamrat sätter Raine, efter några förmaningar om att han måste ta det lite lugnt och att de kanske kan höras senare, på ett annat tåg och vi går till vår perrong och tar tåget söderut.

Det är mitt på dagen. Högsummervarmt. Vi är nästan ensamma i vagnen. När vi passerar Kärrtorp ser Raine ut genom fönstret och pekar.

– I huset på gården där, bakom träden, växte jag upp. Tills jag var fjorton-femton. Då hamnade jag på ett pojkhem.

Sedan berättar han, om lekar i skogen med Nackamasterna som riktmärke, kojor

att de har samma efternamn – Gustafsson, med f.

Vilket de båda skrattar lite åt.

Jag begriper av deras samtal att de då och då stött på varandra runt om i stan under några decennier. Och noterar att de båda uttröner, med några korta fraser och med samma turtagning, hur det är med den andre och lite snabbt utbyter lägesinformation om vissa gemensamma bekanta.

Slussen nästa. Hon ska med ett annat tåg, säger hej då och byter perrong.

Vår ofrivillige färdkamrat sätter Raine, efter några förmaningar om att han måste ta det lite lugnt och att de kanske kan höras senare, på ett annat tåg och vi går till vår perrong och tar tåget söderut.

Det är mitt på dagen. Högsummervarmt. Vi är nästan ensamma i vagnen. När vi passerar Kärrtorp ser Raine ut genom fönstret och pekar.

– I huset på gården där, bakom träden, växte jag upp. Tills jag var fjorton-femton. Då hamnade jag på ett pojkhem.

Sedan berättar han, om lekar i skogen med Nackamasterna som riktmärke, kojor

Blev dina föräldrar oroliga?

– Det visste nog inte att jag gått in till stan förrän polisen berättade det.

AV ALLA DEM som valde att inte gå hem, när festen ansågs vara slut någonstans kring Stefan Jarls dokumentärfilm *Dom kallar oss mods*, är Raine Gustafsson med största sannolikhet en av de sista – om inte den

ite oplanerat får vi påhäng när vi går från redaktionen mot Zinkensdamms tunnelbanestation för att åka ut till den nya lägenheten och göra intervjun där.

En polare till Raine – han vill liksom inte dricka det han planerat att dricka ensam – hänger på oss, trots att Raine säger till honom att han inte kan följa med.

När vi väntar på tåget på bänkarna på perrongen säger Raine till honom ännu en gång att han inte kan följa med oss.

Men han lyssnar inte. Han knäcker bara upp en öl till – de andra på perrongen noterar diskret handlingen – och undrar när vi är klara.

Tåget kommer. På Mariatorget kliver det in en kvinna i vår vagn som lite tveksamt förvånat hälsar på Raine. Han kommer inte ihåg vad hon heter i förnamn, men minns att de har samma efternamn – Gustafsson, med f.

Vilket de båda skrattar lite åt.

Jag begriper av deras samtal att de då och då stött på varandra runt om i stan under några decennier. Och noterar att de båda uttröner, med några korta fraser och med samma turtagning, hur det är med den andre och lite snabbt utbyter lägesinformation om vissa gemensamma bekanta.

Slussen nästa. Hon ska med ett annat tåg, säger hej då och byter perrong.

Vår ofrivillige färdkamrat sätter Raine, efter några förmaningar om att han måste ta det lite lugnt och att de kanske kan höras senare, på ett annat tåg och vi går till vår perrong och tar tåget söderut.

Det är mitt på dagen. Högsummervarmt. Vi är nästan ensamma i vagnen. När vi passerar Kärrtorp ser Raine ut genom fönstret och pekar.

– I huset på gården där, bakom träden, växte jag upp. Tills jag var fjorton-femton. Då hamnade jag på ett pojkhem.

Sedan berättar han, om lekar i skogen med Nackamasterna som riktmärke, kojor

senar Kärörp ut Raine ut genom fönstret och pakat

- I huset på gläden där, bakom träden, väntade jag upp. Till jag var fyrtios femton. Då hände jag på ett pojkhem.

Sedan berättar han, om lekar i skogen med Nackamästerna som riktmärke, kojor som gjordes av bygghäll, julgransar, sing-domsgrödar som sitta längre färd, nya hus som byggts sedan dess och skogsparter som försvunnit och affärer det var enkelt att göra lebotill.

Och som hur han en gång en gång promenerade hela vägen in till Gullmarsplan när han var "kanda tre fyra år".

- Sen när jag satt där kom det några poliser och kände mig hem. Jag visste inte någon men kunde veta dem precis vilken väg jag gått. De blev genaka imponerade. Det är väl genaka bra gjort för min i den åldern? **Var dina förtäringar ordliga?**

- Det visste nog inte att jag gått in till stan flera än polisen berättade det.

AV ALLA DEN som valde att inte gå hem, när festen anslår vars slut någonstans kring Stefan Juch dokumentärfilm Den kallar oss med, är Raine Gustafsson med största sannolikhet en av de sista - om inte den kanske allra sista - överlevaren.

Och två år fyller han sextio år.

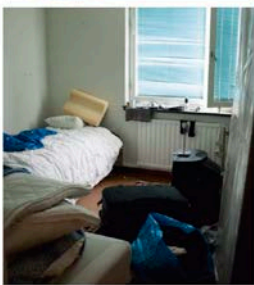
Första gången jag träffade Raine Gustafsson var på våren 1998.

Situation Sthlm hade då redaktionslokal med distribution på Roslagsgatan 48. Vi hade stretat på med tidningen i några år, fått upp upplagan några kommatecken ovanför trottoaren men kände att vi saknade någonting - en röst från gatan, en röst från den grupp människor som sålde tidningen, någon som kontinuerligt kunde skriva om hur det var att leva sitt liv på gatorna i Stockholm utan en dörr att stänga om sig.

Vi visste att läsarna saknade den typ av texter i tidningen. Och vi ville kunna publicera.

En dag kom Raine Gustafsson - "stämigen nyfrigiven och synnerligen skäggig" som det står i bokens baksidestext - in genom dörren med en plastkasse eller en ryggsäck i näven, vad han nu för dagen har omkring sina tillhörigheter i, och halade fram ett kollektblock som han fyllt med prydligt handskrivna versaler.

Vi läste. Och visste att vi funnit vår man.

Nu sitter han på sängkanten i vardagsrummet med ett sådant där McDonaldsglas man får om man köper en viss meny inom en viss tid, och låter de sista dropparna från ölburken han fyller från med rina nedför kanten.

JAG SITTER i soffan mittemot och funderar på hur jag ska kunna beskriva Raine Gustafsson, hur jag ska berätta om honom och hans liv på ett sätt som gör det hela begripligt för andra, utan att vara dömande och värderande, målsjälrig, småskuren eller inskränkt. För Raine är definitivt ingen lätt person att porträttera. Och tillvaron - så som han tagit sig an

den - har säkerligen inte hjälpt till att göra honom enklare. Eller kunna redogöra för hans liv begripligare.

I skrift är han välformulerad och skarp. I tal är han vindlande, flödande, träcklande och svävande associationsrik, spretig och krånglig och svår att hänga med - berättelserna flyter ofta ut och det är lätt att man tappar tråden. Dessutom - hur beskriver man någon vars dagliga liv kan te sig sedan att han planlöst går in på en kinakrog vid Hornstull och där träffar på någon han inte sett på länge. Och det hela slutar med att han samma kväll följer med dem ner till Valdemarsvik och blir kvar där i två veckor. Utan en tanke på

eller egen möjlighet, att ta sig tillbaka till stan igen.

Men till slut ändå dyker upp där.

Som om ingenting egentligen hänt. Eller som blir uppriktigt förvånad när jag berättar - vi talar om sorg just då - att jag inte känner en enda människa som blivit mördad. När han just berättat att han känner "minst tio tjejer som gått på horse and jobbat på stråtan och som blivit mördade". Och som tycker att det kanske jättyngst med sorg är att han i dag inte kommer ihåg namnet på ens en tiendel av alla de "säkert över hundra" han en gång kände som dött - för tidigt, för våldsam eller för onödigt.

- För människor finns ju kvar även om de slutar andas.

Eller som - bara under tiden jag kände honom - humnit med att bli misshandlad och knivskuren och fallit i vattnet vid Skansen utan att ens tappa hatten och som somnat i en söddriva och förfrostat sina fingrar.

Och därrefter humnit med att sova och leva lite varstans i stan. Men ändå alltid kommit in på redaktionen i slutet av månaden med en ny dagbok för en av publicera.

JAG MÅKAS när han började skriva. Och via några låkar och häkten, Raine's associationsbanor är som sagt inte alltid

enkla att följa, hamnar till slut historien i brevskrivandet under perioder han varit inläst. Hur han använde det för att hålla kontakten med folk och för att få tiden att gå.

Sedan kommer en annan liten detalj - När jag satt häktad på Österkar i början av sjuttioåret brukade vi istagna skriva till varandra med cigarettlindarna i fönstret på närmsta. Det tyrs skriva. Man läser färderna och sen står man bekräva för bokstav i fönstret, stort. Alla istagna köpte tindare, det gick åt flera kartonger i veckan och alla gick omkring med brönsblåsar på halsarna.

Jag undrar om han läste böcker när han satt inläst och vad han i så fall läste.

kanske allra sista - överlevaren.

Om två år fyller han sextio år.

Första gången jag träffade Raine Gustafsson var på våren 1998.

Situation Sthlm hade då redaktionslokal med distribution på Roslagsgatan 48. Vi hade stretat på med tidningen i några år, fått upp upplagan några kommatecken ovanför trottoaren men kände att vi saknade någonting - en röst från gatan, en röst från den grupp människor som sålde tidningen, någon som kontinuerligt kunde skriva om hur det var att leva sitt liv på gatorna i Stockholm utan en dörr att stänga om sig.

Vi visste att läsarna saknade den typ av texter i tidningen. Och vi ville kunna publicera.

En dag kom Raine Gustafsson - "stämigen nyfrigiven och synnerligen skäggig" som det står i bokens baksidestext - in genom dörren med en plastkasse eller en ryggsäck i näven, vad han nu för dagen bar

omkring sina tillhörigheter i, och halade fram ett kollektblock som han fyllt med prydligt handskrivna versaler.

Vi läste. Och visste att vi funnit vår man.

Nu sitter han på sängkanten i vardagsrummet med ett sådant där McDonaldsglas man får om man köper en viss meny inom en viss tid, och låter de sista dropparna från ölburken han fyller från med rina nedför kanten.

JAG SITTER i soffan mittemot och funderar på hur jag ska kunna beskriva Raine Gustafsson, hur jag ska berätta om honom och hans liv på ett sätt som gör det hela begripligt för andra, utan att vara dömande och värderande, smalspårig, småskuren eller inskränkt. För Raine är definitivt ingen lätt person att porträttera. Och tillvaron - så som han tagit sig an den - har säkerligen inte hjälpt till att göra honom enklare. Eller kunna redogöra för

hans liv begripligare.

I skrift är han välformulerad och skarp. I tal är han vindlande, flödande, träcklande och svävande associationsrik, spretig och krånglig och svår att hänga med - berättelserna flyter ofta ut och det är lätt att man tappar tråden.

Dessutom - hur beskriver man någon vars dagliga liv kan te sig sådan att han planlöst går in på en kinakrog vid Hornstull och där träffar på någon han inte sett på länge. Och det hela slutar med att han samma kväll följer med dem ner till Valdemarsvik och blir kvar där i två veckor. Utan en tanke på, eller egen möjlighet, att ta sig tillbaka till stan igen.

Men till slut ändå dyker upp där.

Som om ingenting egentligen hänt.

Eller som blir uppriktigt förvånad när jag berättar - vi talar om sorg just då - att jag inte känner en enda människa som blivit mördad. När han just berättat att han känner "minst tio tjejer som gått på ▶

DANE

– Det är högst varierande. Jag har svårt att koncentrera mig på att läsa, men några böcker har det blivit. Men inte då.
Vad har du läst?
 – Några stycken av Carlos Castaneda. Resan till Ixtlan och Samtalen med Don Juan plus någon till. Han var bra på att beskriva vad som händer i skallen på en när man tar

JA, DET KOMMER FRÅN NÅGON NÄSTAN VARJE DAG NÄR JAG ÄR NERE VID HORNSTULL OCH TACKAR FÖR DAGBÖCKERNA. SÅ NÅT BRA HÄSTE MAN VAL GÖRA NÄR DET HÄNDER SÅNT.

meskalin och LSD och sånt. Sen har jag läst några av GW Perssons böcker. Och några av hans snuten som sabade Palmeutredningen...

Hans Holmér?
 – Ja. Han var bättre på att skriva böcker än att vara snut.

FÖR DEN SOM läst hans dagböcker är Raines berättelse också berättelsen om en generation barn i Stockholm som föddes strax efter andra världskriget och som mitt i all den medvetenhet och de nya tankar som plötsligt blomstrade på sextio-talet skulle finna sin väg genom tillvaron.

Raine Gustafssons väg blev som den blev. Han har beskrivit den i dagböckerna många gånger – en passage här, en passage där.

Hur han som fjortonåring hamnade på ett sjukhem vid båtklubben i Transeberg och sedan inte bodde tillsammans med sina föräldrar mer.

– Det var lätt att klara sig själv i Stockholm då.

Raine berättade från sjukhemmet gör också den sin bild av tiden då. Hur lektonerna i skolan på sjukhemmet bara varade någon kvart, "sedan var det alltid några som var tvungna att gå ut för att röka bensin eller ta några öl, folk hade alltid fikat det inte hette så på den tiden, var nervösa". Och när de läste till Dala Få på sportlovet mötte de medliden i handboken. Men "plåttarna" betadade för backarna de stal och köpte snits backen till dem – "så vi inte skulle själva älska" – och gav dem fyra öl var sittas kvällen.

– Det har aldrig blivit vare sig fler eller

senare på någon käll eller häkte där jag suttit ett plåttarna ljudet på öl. Men det var tydligen så att göra så med fjortonåring grabbar.

De som av olika anledningar inte kunde åka hem på helgerna, som kanske saknade föräldrar eller hade föräldrar som själva hade problem, fick gå på bio eller till Erik-

dalbadet eller följa med "någon av plåttarna hem över helgen".

– Jag minns inte om jag äkte hem själv så jävla ofta på helgerna.
 När tiden på sjukhemmet var över såkte han sig till stan och bodde där han kunde – hos vännerna och flickvännen, både över klass och medelklass". Jobbade gjorde han hela tiden. Hårt. Även om yrkesvalet inte alltid låg på den lagfärdige sidan eller skat teplåttarna kändes särskilt tyngsamma för samvetet.

– Det var hippie- och flumtidar då, braus och LSD. Det var en tid då man kunde åka taxi, åka, köpa kläder och handla mat för en bransoll, det var som ett betalningsmedel.

Jag följer hur han ser tillbaka på sitt liv.
 – Svårt att säga om allting hade blivit så mycket bättre om man skötit i en massa saker. Svårt kan man ju aldrig veta.

Sedan kommer en utläggning om pappan – han var ransförgjäre och handlade med konst – direkt utanför Håmändsan och kunnarna som borde vara i kvist och om mamma från Hansburg och hennes farfar i Holland och att han tycker att det är viktigt att inga släktingar blött av sig under alla dessa år. Eller att hans egen föräldrar aldrig någonstans kallat på honom, varken då han suttit i fångelse eller i någon av lägenheterna där han bott.

– Inte ens när det var återvitt med klassen i högskolan ringde de mig. Det tycker jag är släp.

Men en klackamrat, en kvinna, läste hans dagbok i tidsningen och de träffades en gång och hon bjöd honom på lunch. Det

var så han fick reda på klackamratträffen och att han fick tiden.

Vi talar om Stockholm. Om han tycker att han känner staden och hur han ser på den. Jag frågar om det finns en enda bakgränd i stan han inte varit inne och rotat runt på.

– Det hade jag varit redan för tjugofemtio år sedan. Nu är det en massa nya stråk som byggts upp som jag inte kommit med. Så på nåt va känner jag väl staden. Särskilt som allting förändrats hela tiden.

Vi talar om vad det är som är en stad – om det är människorna eller husen som gör staden.

– Jag har alltid gillat arkitektur och sånt, alltid gillat sådant som människor gör – allt människor gör är ju konst. Byggnaderna är ju egentligen bara kolonier. Men både människorna och husen förändras.

DET TVIVLAR inte vara någon jättstor skillnad för Raine att han nu skaffat sig en egen lägenhet, för det "blir varken billigare eller dyrare att bo så här".

– Däremot kan han, som han förklarar det, själv vilja klara "vilka man orkar umgås med och det blir lugnare".

– Jag har bara haft en polare som sovit över här. Men han glömde all sin diabetesmedicin i ett skåp i köket så han kommer väl tillbaka.

2000 delade Raine Gustafsson och Situation Skötsel på svenska PEN-kåbbarna Bernerspris. Raine fick dem för sina "glömda rapporter från en kylslagen huvudstad, där de hemlösa sätter år långa. För Stockholm som senare bara skildras av reporter på tillfälligt besök".

Nu har han en lägenhet. Och i höst kommer boken med alla dagböckerna.
Ska de betaltas några dagböcker?

– Ja. Det kommer från någon nästan varje dag när jag är nere vid Hornstull och tackar för dagböckerna. Så när han minste man väl göra när det händer sånt.

Hornstull ja. Så länge jag klistat Raine har det varit hans hing i stan.

– Jag är nog vid Hornstull varje dag i alla fall någong om dan.

Varför Hornstull?
 – Det blir så. Bodde runt härnär där ett tag hos en kille.
Har du några andra skrivställen?
 – Jag skulle vilja skriva en bok om Kikka (hans före detta fru, nu, som i klackamrat, tjejerna i hennes klass. Att just ett gäng tjejer råkar ut för en massa konstiga saker och

för problem. Men det gör ju inte om inte de vill. Och det är nog inte så lätt att få tag på en del av dem heller.

Telefonen ringar. Det är den ofrivillige passagen som ringar och undrar om vi är klara. Raine förklarar att vi snart är det och att vi snart ska åka tillbaka in mot stan igen.

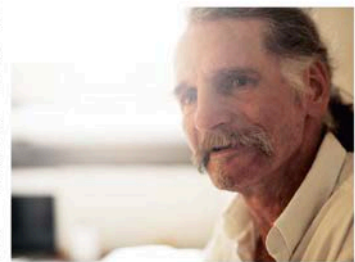
De ligger på.
 Raine är uppenbart oroad över sin väns alkoholkonsumtion, att det inte är bra för kroppen att dricka "tenton-tjuva öl om dagen och lite läskiv där emellan". Jag undrar, synsamligen saivt, varför vännen dricker öl och inte starksprit, vilket i min bok borde ta honom snabbare från punkt a till punkt b, så att säga.

Han bara tittar på mig.
 – Vad ska han då göra rethen av dagen? Raine går ut i köket och sätter sig på diskbänken och tänder en cigg under flåttan.

– Andra kan inte flyga när man drömmer, har du tänkt på det?
 Raine går ut i köket och sätter sig på diskbänken och tänder en cigg under flåttan.

– Andra kan inte flyga när man drömmer, har du tänkt på det?
 Raine går ut i köket och sätter sig på diskbänken och tänder en cigg under flåttan.

– Andra kan inte flyga när man drömmer, har du tänkt på det?
 Raine går ut i köket och sätter sig på diskbänken och tänder en cigg under flåttan.

RAINE GUSTAFSSON ALDEN 50 år. **FOTO:** Kjartan. **ARTIKEL:** Ombudsmanförslaget. Kommer i september ut med boken Resan Dagbok, senare dagböcker som publicerats i Situation Skötsel mellan 1998-2010. **TITELBILD:** 2005 Svenska PEN-kåbbarna Bernerspris för sina dagböcker.

48 000 HÄNDER VÄNTAR PÅ ATT GE DIG EN BÄTTRE VÄLFÄRD

Stora investeringar i vård, skola, omsorg? Vi kan inte vänta.

tafoljheternasband.se

horse och jobbat på stritan och som blivit mördade". Och som tycker att det kanske jävligaste med sorg är att han i dag inte kommer ihåg namnet på ens en tiondel av alla de "säkert över hundra" han en gång känt som dött – för tidigt, för våldsamt eller för onödigt.

– För människor finns ju kvar även om de slutar andas.

Eller som – bara under tiden jag känt honom – hunnit med att bli misshandlad och knivskuren och fallit i vattnet vid Slussen utan att ens tappa hatten och som somnat i en snödriva och förfrusit sina fingrar.

Och däremellan hunnit med att sova och leva lite varstans i stan. Men ändå alltid kommit in på redaktionen i slutet av månaden med en ny dagbok för oss att publicera.

JAG FRÅGAR NÄR han började skriva.

Och via några kåkar och häkten, Raines

associationsbanor är som sagt inte alltid enkla att följa, hamnar till slut historien i brevskrivandet under perioder han varit inläst. Hur han använde det för att hålla kontakten med folk och för att få tiden att gå.

Sedan kommer en annan liten detalj

– När jag satt häktad på Österåker i början av sjuttio-talet brukade vi intagna skriva till varandra med cigarettändarna i fönstren på nätterna. Det syns skitbra. Man tändar tändaren och sen ritar man bokstav för bokstav i fönstret, stort. Alla intagna köpte tändare, det gick åt flera kartonger i veckan och alla gick omkring med brännblåsor på tummarna.

Jag undrar om han läste böcker när han satt inläst och vad han i så fall läste.

– Det är högst varierande. Jag har svårt att koncentrera mig på att läsa, men några böcker har det blivit. Men inte då.

Vad har du läst?

– Några stycken av Carlos Castaneda.

Resan till Ixtlan och Samtalen med Don Juan plus någon till. Han var bra på att beskriva vad som händer i skallen på en när man tar meskalin och LSD och sånt. Sen har jag läst några av GW Perssons böcker. Och några av hans snuten som sabade Palmeutredningen...

Hans Holmér?

– Ja. Han var bättre på att skriva böcker än att vara snut.

FÖR DEN SOM läst hans dagböcker är Raines berättelse också berättelsen om en generation barn i Stockholm som föddes strax efter andra världskriget och som mitt i all den medvetenhet och de nya tankar som plötsligt blomstrade på sextio-talet skulle finna sin väg genom tillvaron.

Raine Gustafssons väg blev som den blev. Han har beskrivit den i dagböckerna många gånger – en passage här, en passage där.

Hur han som fjortonåring hamnade på

ett pojkhem vid båtklubben i Traneberg och sedan inte bodde tillsammans med sina föräldrar mer.

– Det var lätt att klara sig själv i Stockholm då.

Raines berättelse från pojkhemmet ger också den sin bild av tiden då. Hur lektionerna i skolan på pojkhemmet bara varade någon kvart, ”sedan var det alltid några som var tvungna att gå ut för att röka brass eller ta några öl, folk hade adhd fast det inte hette så på den tiden, var nervösa”. Och när de åkte till Dals Ed på sportlovet snodde de mellanöl i handelsboden. Men ”plitarna” betalade för backarna de stal och köpte sista backen till dem – ”så vi inte skulle stjäla alla” – och gav dem fyra öl var sista kvällen.

– Det har aldrig hänt vare sig förr eller senare på någon kåk eller häkte där jag suttit att plitarna bjudit på öl. Men det var tydligen ok att göra så med fjortonåriga grabbar.

De som av olika anledningar inte kunde åka hem på helgerna, som kanske saknade föräldrar eller hade föräldrar som själva hade problem, fick gå på bio eller till Eriksdalsbadet eller följa med ”någon av plitarna hem över helgen”.

– Jag minns inte om jag åkte hem själv så jävla ofta på helgerna.

När tiden på pojkhemmet var över sökte han sig till stan och bodde där han kunde – hos vänner och flickvänner, ”både överklass och medelklass”. Jobbade gjorde han hela tiden. Hårt. Även om yrkesvalet inte alltid låg på den lagligaste sidan eller skatteplikten kändes särskilt tyngande för samvetet.

– Det var hippie- och flumtider då, brass och LSD. Det var en tid då man kunde åka taxi, äta, köpa kläder och handla mat för en brassbit, det var som ett betalningsmedel.

Jag frågar hur han ser tillbaka på sitt liv.

– Svårt att säga om allting hade blivit så mycket bättre om man skitit i en massa saker. Sånt kan man ju aldrig veta.

Sedan kommer en utläggning om pappans – han var ramförgyllare och hand-

lade med konst – släkt utanför Härnösand och kusinerna som borde vara i livet och om mamma från Hamburg och hennes fastrar i Holland och att han tycker att det är taskigt att inga släktingar hört av sig under alla dessa år. Eller att hans egna föräldrar aldrig någonsin hälsat på honom, varken då han suttit i fängelse eller i någon av lägenheterna där han bott.

– Inte ens när det var återträff med klassen i högstadiet ringde de mig. Det tycker jag är dåligt.

Men en klasskamrat, en kvinna, läste hans dagbok i tidningen och de träffades en gång och hon bjöd honom på lunch. Det var så han fick reda på klassåterträffen och att han inte blev bjuden.

Vi talar om Stockholm. Om han tycker att han känner staden och hur han ser på den. Jag frågar om det finns en enda bakgård i stan han inte varit inne och rotat runt på.

– Det hade jag varit redan för tjugo-trettio år sedan. Nu är det en massa nya områden som byggts upp som jag inte hunnit med. Så på nåt vis känner jag väl staden. Samtidigt som allting förändras hela tiden.

Vi talar om vad det är som är en stad – om det är människorna eller husen som gör staden.

– Jag har alltid gillat arkitektur och sånt, alltid gillat sådant som människor gör – allt människor gör är ju konst. Byggnaderna är ju egentligen bara kulisser. Men både människorna och husen förändras.

DET TYCKS INTE vara någon jättstor skillnad för Raine att han nu skaffat sig en egen lägenhet, för det ”blir varken billigare eller dyrare att bo så här”. Däremot kan han, som han förklarar det, själv välja bättre ”vilka man orkar umgås med och det blir lugnare”.

– Jag har bara haft en polare som sovit över här. Men han glömde all sin diabetesmedicin i ett skåp i köket så han kommer väl tillbaka.

2005 delade Raine Gustafsson och Situation Sthlm på svenska PEN-klubbens Bernspris. Raine fick dem för sina ”glö-

dande rapporter från en kylslagen huvudstad, där de hemlösas nätter är långa. Ett Stockholm som annars bara skildras av reportrar på tillfälligt besök”.

Nu har han en lägenhet. Och i höst kommer boken med alla dagböckerna.

Ska du fortsätta skriva dagböcker?

– Ja. Det kommer fram någon nästan varje dag när jag är nere vid Hornstull och tackar för dagböckerna. Så nåt bra måste man väl göra när det händer sånt.

Hornstull ja. Så länge jag känt Raine har det varit hans häng i stan.

– Jag är nog vid Hornstull varje dag. I alla fall nån gång om dan.

Varför Hornstull?

– Det blir så. Bodde runt hörnet där ett tag hos en kille.

Har du några andra skrivplaner?

– Jag skulle vilja skriva en bok om Kickis (hans före detta fru, red. anm.) klaspolare, tjejerna i hennes klass. Att just ett gäng tjejer råkar ut för en massa konstiga saker och får problem. Men det går ju inte om inte de vill. Och det är nog inte så lätt att få tag på en del av dem heller.

Telefonen ringer. Det är den ofrivillige passageraren som ringer och undrar om vi är klara. Raine förklarar att vi snart är det och att vi snart ska åka tillbaka in mot stan igen.

De lägger på.

Raine är uppenbart oroad över sin väns alkoholkonsumtion, att det inte är bra för kroppen att dricka ”femton-tjugo öl om dagen och lite lådvin där emellan”. Jag undrar, synnerligen naivt, varför vännen dricker öl och inte starksprit, vilket i min bok borde ta honom snabbare från punkt a till punkt b, så att säga.

Han bara tittar på mig.

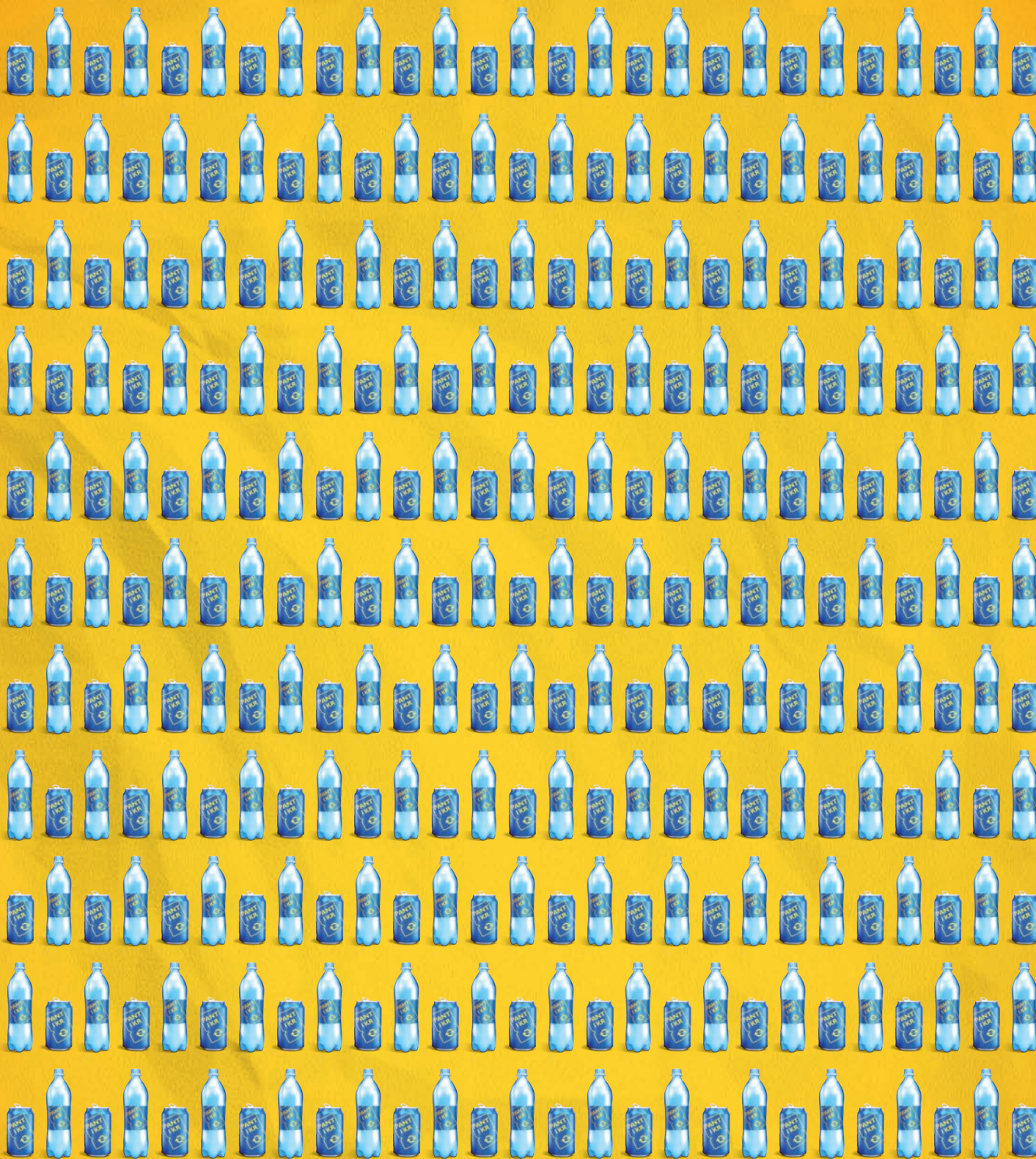
– Vad ska han då göra resten av dagen?

Raine går ut i köket och sätter sig på diskbänken och tänder en cigg under fläkten.

– Andra kan inte flyga när man drömer, har du tänkt på det?

Jag säger att jag inte har det.

– Men det är så. Det är bara man själv som kan flyga. ☹

Har du mycket pant?

På våra pantmottagningar i Årsta, Frihamnen och Kungens Kurva kan du lämna in hela säckar med pant. Pantpengarna får du insätta på önskat bankkonto och du får naturligtvis samma ersättning som i butik.

Läs mer på www.pantamera.nu. Tack för att du pantar!

PANTAMERA

”Mitt rum finns kvar här i Situation Sthlm och här gör jag precis som jag vill.”

TOMAS REBELL

Jesper Waldersten är konstnär och har sedan #139, februari 2009, medverkat i varje nummer av Situation Sthlm med sina bilder under vinjetten Situation Waldersten.

För snart tio år sedan var det dags, jag hade vuxit ur mitt kreativa rum. Jag sa: "Jag styr min dag utmärkt själv nu, tänker välja vad jag vill göra och med vem, hör ni det?!" Sedan la jag illustratörspennan prydligt på bordet i pojkrummet, stängde dörren och klampade ut i den konstnärliga friheten. Det var ett bra beslut, vi hade vuxit isär, jag ville inte göra som mamma morgontidning eller pappa reklamkund sa längre. Jag var äntligen framme på frihetens rygg.

Men frihet är inte lätt. När allt är möjligt, när jorden ligger där redo, vidöppen och oändligt ogreppbar

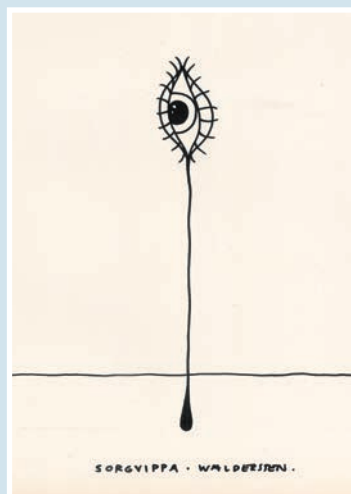
då krävs det mod och disciplin. Att gå upp på morgonen, att uppfinna dagen, att inte bara bygga med de klossar man fått sig tilldelad utan även skapa nya bättre klossar. Gärna såna som ingen tidigare sett. Det är lätt att gå vilse då, falla eller krypa om man inte passar sig. Så det blir inget vin i ateljén, inga sovmorgnar när det blåser. Dagarna ska tämjäs och nätterna ska älskas.

Så hur gör man då när alla möjligheter finns och förvirrar, lockar och drar isär? Jag begränsar mig. Använder skeden i stället för grävskopan, ritar med pinnar, formar i leran, söker i vattenpölar, i ryggsäcken och i ansik-

tena efter viktiga berättelser. Utnyttjar mellanrummen och tristessen. Letar guld i fattigheten.

Och jag gräver där jag står, krymper det vidunderliga till något greppbart som jag kan förstå och relatera till. Något som känns i magen. Det mest spännande blir till då man utgår från sig själv med alla de fel och brister man har och istället vänder på dem, förädlar skiten liksom. Har man tur så är rummet och pennan kvar att fantisera, drömma och vila i.

Mitt rum finns kvar här i Situation Sthlm och här gör jag precis som jag vill. Tack för det.

Nu var det i princip bara porträtt på omslaget, med ett tydligt och starkt fokus på kulturpersoner. Vi jobbade mycket med färger på tidningshuvudet och namnet på de medverkande, med att skapa kontraster och god synlighet i gatubilden där tidningen säljs.

2011-2015

.....

När säljarna alltmer började berätta för oss att människor gick förbi dem och sa att de inte hade pengar på sig, förstod vi att något måste göras. Sedan 2011 har man kunnat köpa tidningen utan kontanter. Vi lärde oss något av The Big Issue och tog senare ett strategiskt beslut rörande våra sociala medier. TEXT ULF STOLT

.....

Vi åkte till London och hälsade på The Big Issue.

Hur det är med dem i dag vet jag inte – vi har aldrig varit särskilt engagerade i det internationella gatutidningsnätverket där de sedan starten varit drivande. Men när Situation Sthlm startade 1995 var de stora och ansedda som The Gatutidning i världen, liksom. Och grundaren John Bird var tuff och bullrig som en halstabled. Men när han hälsade på oss i lokalen på Roslagsgatan någon gång i mitten av 1990-talet imponerade han inte – han förklarade för oss att vi helt och hållet skulle skita i vad tidningen innehöll, det kunde vara vad som helst, bara den sålde

– ”nakna brudar, rabattkuponger att klippa ut, matrecept, skit samma, bara nån vill ha det och kan tänka sig betala för det”.

Det var inte riktigt så vi tänkte om tidningen.

Men The Big Issue har hela tiden funnits kvar i London och sålt tidningar och vi ville lära oss av deras erfarenhet av att ha funnits länge på gatorna, vad de stött på för problem och hur de löst dem.

Vi lärde oss en del. Bland annat att renodla och driva distributionen med fokus på just det, tidningsdistribution och hur det görs bäst.

Det var också hos The Big Issue i London vi för första gången hörde talas om romer

och EU-migranter i relation till gatuförsäljningen, en fråga det skulle dröja ytterligare ett par år innan det var någonting man talade om i Sverige.

A CASHLESS SOCIETY

Det var säljarna som gjorde oss uppmärksamma på det. Allt oftare fick vi höra från dem att personer som passerade när de stod och sålde tidningen på gatan sa att de tyvärr inte hade kontanter på sig.

Den första kontantlösa möjligheten att köpa tidningen var 2011 via ett sms som skickades till ett särskilt nummer, pengarna drogs på telefonräkningen – det gick bara att köpa med sms om man hade ett personligt ►

Vardagsrasism har tyvärr blivit ett begrepp. Flera människor än vi vill tro utsätts dagligen för detta i Stockholm. Men vad gör det med en människa som i andras blickar, ord och handlingar upplever rasism? Reporter Jan Lindström har träffat några som vet. **TEXT JAN LINDSTRÖM FOTO ANNA-KARIN NILSSON**

INNANFÖR UTANFÖRSKAPET

Långt innan Black Lives Matter hade vi blicken på fenomenet vardagsrasism och hur det påverkar Stockholm och stockholmarna. En av de sista texterna som reporter Jan Lindström skrev i tidningen, i augusti året efter avled han efter en tids sjukdom. [#198, februari 2014]

Man ska helst inte vara mörkhyad om man vill passera svensk tull och gränspolis ostoppad.

Man ska definitivt inte vara klädd i romska kjolar när man shoppar i en svensk galleria.

Om man är elev i en mycket svensk skola bör man inte tala persiska med sin far inför klassen.

När man kommer från Eritrea, Dawit Isaaks land, måste man tåla att svenska expediter och servitörer tittar långt efter en.

Det finns så många skäl att alldeles till vardags bli diskriminerad i Sverige.

För att vi andra är rädda för det främmande redan som spädbarn.

Psykologen Malin Alfvén säger att bebis-

ar som aldrig sett någon med glasögon blir förfärad av en glasögonprydd person som lutar sig över vaggan.

Eller en person som är klart mörkare än barnets föräldrar.

– De blir skrämde av människor som ser annorlunda ut än de är vana vid. Det är på sitt sätt helt naturligt. Men det är inte riktigt naturligt att den rädslan hänger fast upp i vuxen ålder. Ändå är det ganska vanligt.

Oerhört mycket av vardagsrasismen handlar om den bebisrädslan som inte gått över.

När Leo Ahmed med familj skulle åka till Finland på färjekryssning blev de utplockade ur kön av passpolisen. Leo Ahmed sa att de talade ju svenska, hans barn talar ingenting annat. Varför valdes de ut och fick legitimeras sig och svara på frågor om vad de egentligen hade för sig?

Han berättar att hans barn utgår från att de är svenskar, för att de är födda här och har svenska som sitt språk, men att de ändå inte riktigt är det.

– Men när vi besökte mitt fädernesland Bangladesh var de inte riktigt bengaler heller. De är inte svenskar och inte bengaler. Det är inte lätt för dem.

Leo Ahmed tycker att det fattas ett vuxenansvar i det här.

Föräldrar borde lära sina barn att vi lever i ett multikulturellt samhälle och att det borde innebära acceptans av diverse olikheter, framför allt ytliga.

Han berättar att när han föreslog sin dotter att hon skulle gå till skolan i bengaliska kläder blev hon svårt upprörd och förklarade att det verkligen skulle medföra mobbning.

För att man inte ska vara annorlunda. Ätminstone inte på det sättet.

ROSITA GRÖNFORS ÄR annorlunda.

Hon är en 59-årig romsk kvinna av den kaleromska gruppen, från Finland. Därför går hon klädd i traditionella kläder, framför allt den vida kjolen.

– När jag går in i livsmedelsbutiken i Täby centrum drar kassörerna åt sig telefonerna och inom ett par sekunder har jag två vakter efter mig. Det är så varenda gång och jag orkar inte längre bli arg och upprörd.

När artikelförfattaren åkte med en polis-piket genom Södermalm och berättade en av poliserna att vid Slussen stod zigenerskor som langade sprit. De hade buteljerna inn-

anför sina vida kjolar. Samma slags idé har butikerna idag, de romska kvinnorna snattar varor och gömmer dem under kjolarna.

– Jag stjal ingenting, säger Rosita Grönfors. Aldrig.

Men hon har romska kjolar och skrämmer svenska kassörer.

Rosita Grönfors är en aktivist, hennes intresse är att arbeta för romska kvinnors inlemmande i det svenska samhället. Men hon tycker att det var enklare i Finland.

– Där kunde man skaka hand om nåt och det blev så. Här talas det oerhört mycket om hur det borde vara, men det blir inte så.

Många romska kvinnor är rädda för svenska myndigheter. När de möter socialarbetare tänker de skrämmt på att socialen kan ta ifrån dem deras barn genom något som heter LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Att socialen faktiskt hotat med just det i vissa fall de hört om.

De vill lära sig läsa och skriva, de vill ingå i samhället, de vill skolas, friseras, kläs upp, allt det där, men de är rädda för makten och upplever att den hotar dem.

Och när de känner så och visar vad de känner omger de sig med ännu mer främlingsrädsla, vilket skapar ännu större avstånd.

VARJE DAG PÅ stan känner de blickarna.

– Det är blicken, säger Moses från Eritrea, som jag möter i Husby. När man går in i en butik eller på en krog så ser man blicken. Och man vet exakt vad den säger. Se upp, här kommer en misstänkt figur. Håll ögonen på honom.

Moses har bott 24 år i Sverige och tycker att det är lättare i Stockholm än det var i Karlskoga, där han hamnade från början. Där var det rakt på fientligt.

– I Stockholm märks man inte lika mycket. Det är inte många som säger rakt ut att man inte borde få vara här. Men blicken finns alltid. Den säger att man inte är önskad.

– I början blev jag förbannad rätt ofta, men jag orkar inte bli det efter alla dessa år. Jag bara ser hur det är och försöker strunta i det.

Moses säger sitt förnamn, men inte sitt efternamn.

Han vill inte figurera i artiklar om vardagsrasism för att han inte vill vara med om mera.

Detsamma gäller Ali från Irak och Yasmin från Iran. ▶

Ali är 20 år och har försökt klä sig för att komma in på inneklubbar. Han har ett antal gånger fått veta att det är fullt.

Just nu är han road av att sverigedemokraten Kent Ekeröth blivit utkastad från en sådan krog vid Stureplan. Han har också hört att Säpo av alla myndigheter beslutat att anmäla den under rubriken "olaga diskriminering".

För Ali betyder det att det finns en laga diskriminering som kan utövas mot honom och en olaga som gäller exempelvis medlemmar av SD.

YASMIN UPPLEVDE VARDAGSRASISM i princip varje skoldag tills hon började gymnasiet i Kista, där så många elever var invandrarbarn att själva idén föll på sin matematiska orimlighet.

Men när hon gick i en mycket svensk grundskola hade hon vardagsrasism in på skinnen.

En gång, minns hon, talade hon med sin far på telefon och klasskamrater flockades kring henne. Hon talade persiska med sin far och kamraterna ropade: "Vad är det för ett språk?" De höjtade kring henne som vore hon en rymdvarelse av lite löjligt slag med ett klart löjeväckande språk.

– Och runt omkring stod lärare som varken sa eller gjorde nåt, berättar Yasmin.

Forskare vet i dag att föräldrar och lärare ger barn tillstånd till mobbning och vardagsrasism i allmänhet. De tar inte det vuxenansvar som Leo Ahmed efterlyser. Han utbildar sig just nu till lärare i förskolan för att göra skillnad på det sättet.

Det främmande är det läskiga, det onda, det i grunden felaktiga.

– Det intressanta, säger Malin Alfvén, är att när en vardagsrasist lär känna en mörkhyad människa som bryter på ett främmande språk händer ofta nåt omvälvande. Då faller aggressionen, då upphör rädslan.

Hur är det då att bli utsatt för vardagsra-

NÄR JAG GÅR IN I LIVSMEDELSBUTIKEN I TÄBY CENTRUM DRAR KASSÖRERNA ÅT SIG TELEFONERNA OCH INOM ETT PAR SEKUNDER HAR JAG TVÅ VAKTER EFTER MIG. Rosita Grönfors

Psykologen Malin Alfvén, vars specialitet är just föräldrar och barn, säger att den rädsla bebisar känner inför det främmande hos vissa människor blir kvar i dem livet ut. Det är spädbarnets rädsla för glasögon eller annorlunda hy som förblir bedömningsgrund i dem.

Ovanpå bebisens reaktion borde visserligen kunna lagras erfarenheter och bildning som raderar skräckbilderna, men för många är de rent spontant närvarande hela livet.

sism, som Rosita, Leo, Moses, Ali och Yasmin blivit?

– Alla orkar ju inte bli arga år ut och år in, säger Malin Alfvén. Men det finns en klar risk att vanan vid diskriminering övergår i en depression.

Leo Ahmed blev arg på passpoliserna vid Finlandsfärjan som misstänkte hans barn för något fuffens. Han försökte visa dem hur obehagliga de var.

Men de förstod inte alls. 🤔

Den första intervjubandspelaren

MODELL

Det är inbyggda stereo-mikrofoner i den, men ville man få ljudet mer riktat och tydligare gick det att koppla till en stereo-mygga och sätta fast på personen man intervjuade. Dock blev ens egen röst på inspelningen betydligt svagare då.

ANVÄNDNING

Av rädsla för att komma att beskyllas för att vi förvanskade citat, bandades från tidningens början i princip alla intervjuer och sparades. Bandspelaren låg även på redaktionsskrivbordet, kopplad till telefonerna, så att man via ett tryck på en dosa kunde banda även telefonsamtal.

Efter att den havererade i samband med intervjun med Ma Oftedal i nummer 27 i april 1999, omplacerades den av säkerhetsskäl från uppdrag i fält och tjänstgjorde sedan enbart som telefonbandspelare. I samband med teknikomvandlingen av telenätet under 2000-talets början pensionerades bandspelaren tidigt 2000-tal och ersattes av en Mini-disc, sedan av en digital voice recorder i stereo som är den som används vid intervjuer i dag. Som alltså bandas. Och sparas.

KASSETTER

Den fungerade bäst med C-90 band – dels för att man slapp vända mer än en gång och inte behövde byta band. Vi testade någon gång med C-120, men motorn orkade inte så det blev svajigt och svårlyssnat.

När man skrev av bandet var det svårt att backa exakt när man ville lyssna om för att få det rätt.

FÖRETAGSPRENUMERATION

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på denna sida? Kontakta oss:

Herman Sundgren (herman@situationsthlm.se), tel: 08-54595394

ZBK

 apoteket

Effekt
Konsult & Fastighetsförvaltning AB

H2M

IKANO
Bostad

Abaton
PRODUKTION AB

AL
ATRIUM LJUNGBERG

Brunnberg & forshed

EM
EINAR MATTSSON

INDUSTRI VÄRDEN

Acne 艾可尼

ASSA ABLOY

Electrolux

inplenion.

 advokatfirman sallnäs

BYGGNADS

HEBA
FASTIGHETS AB

inResonance
Always in Tune

ADVOKATFIRMAN ÅBERG & CO

Capio Geriatrik

EY Skye

HAMMER & HANBORG

ADVOKATBYRÅN Thomas Bodström

Autoexperter

Capio Psykiatri

FAMILJEBOSTÄDER

Hertz

investor

afa
FÖRSÄKRING

ARVET

CEDERQUIST

f Fastighets

HANSA PROJEKT

AHRBOM & PARTNER

AXFAST
UTVALDA LÄGEN

centric

FF Profilreklam AB

Hedström & Taube | gruppen

Akademikerförbundet SSR

bergkrantzarkitekter

CERTE REVISION

FCG

iiriiiis
utvecklingscenter

Akademikernas a-kassa

BESQAB

Flinks JÄRN

HMXW arkitekter

ALLBA

BOLIDEN

Colly
ETT FÖRETAG I INDUSTRIDE

FLOWY

STIFTELSEN OSCAR HIRSCHS MINNE

ANDERS BODIN FASTIGHETER

Bonnier Fastigheter

COWI

HOTELL JOUREN
ett tryggt boende

JANKE WIKHOLM

APOTEK ICA

BOBY
BOTKYRKABYGGEN

Danske Bank

gibon

JÖRGENSENS RÖR AB

gro
advokatbyrå

hiQ

DE BASSO
ADVOKATFIRMAN DE BASSO

HRM
Affärsutveckling
Relationer med affärsfokus

dina Dina Försäkringar

Grönsakshallen
Sorunda

Hyresgästföreningen

mavera.

PRECIO
fishbone

SBAB!

Kommunal.

prima
gruppen

Stockholmshem

KUNGSLEDEN

Liljevalchs

LJUNG SJÖBERG PROACTIVE DRUG MANAGEMENT

Konsten att sova gott Parameter Revision

M Ekholms konsulttjänst AB

SPARTOI AB

MANGOLD FONDKOMMISSION AB

Sandart&Partners

En tid tog vi uteslutande omslagen i ateljé, för att ha full kontroll på ljus och omständigheter. Men när vi började med att intervjua säljarna stort i tidningen och ha dem på omslaget, kändes det som fel manér, nu blev det i stället karaktär och närhet, nerv och känsla, en reflektion av mötet, som vi ville förmedla i bilden. Och vi provade att göra textomslag igen. Och illustrationer.

2016-2020

.....
När det klassiska omslagsreceptet känns förlegat och trist ändrar vi inriktning och börjar ha säljare på omslaget. Podden Situation samtalsläpps. Och svaren från köparna på säljarnas tack-sms vid Swish-köpen väver en tunn tråd mellan stockholmarna som kanske aldrig annars skulle mötts – läsning som förändrar liv. TEXT **ULF STOLT**
.....

Det tog ett tag innan vi insåg vad det innebar.

Det offentliga samtalet var redan starkt politiskt polariserat rörande alltmer synliga romerna och EU-migranterna på gatorna i stan. Det var på senhösten vi fick höra att det skulle komma en tidning som hette "Sofia-Z" och som var en gatutidning som skulle säljas av romer och EU-migranter.

Vi tänkte inte så mycket mer på det då.

Tiggeri, romer och EU-migranter var annars inget nytt för oss. Reporter Jan Lindström skrev ett av de första reportagen om tiggande romer på gatorna i stan. En av dem som läste det reportaget var fotograf

Roger Turesson, en tidigare kollega till Jan Lindström på Expressen. Det fick till följd att DN sedan gjorde det uppmärksammade reportaget "Tiggare i Stockholm", för vilket Josefine Hökerberg och Roger Turesson tilldelades Stora Journalistpriset 2013 i kategorin Årets berättare.

När tidningen "Sofia-Z" sedan väl kom ut och började säljas på gatorna i stan påverkade det till en början vår gatuförsäljning kraftigt. Upplagan dök när tusentals personer genom tiggeri och/eller tidningsförsäljning nu försökte ordna sin försörjning, vilket bidrog till ett rejält ökat brus i gatumiljön.

En sorts överbelastning, helt enkelt.

Men som vi skrev i ett reportage om saken då, gatorna tillhör ingen. Och säljarna – vana vid ett liv på gatan där man måste klara snabba förändringar och ändrade förutsättningar – lärde sig att snabbt hantera den förändrade situationen.

SÄLJARNA PÅ OMSLAGET

Under många år förlitade vi oss på det i magasinsammanhang klassiska receptet – en person blickar ut från omslaget som allmänheten har kännedom om och kan tänkas vara nyfiken på, på grund av att vederbörande just den månaden är aktuell med någonting.

Men till slut kändes det som att vi var ►

▼ När vi började prata med säljarna om deras tatueringar visade det sig att det fanns en djupare mening och mer omfattande berättelser bakom vissa av dem än vi kanske först anat. När tatueringen gjordes, varför, var den gjordes och motivet som valdes, berättade så mycket mer än bläcket på armen kunde. [#241, september 2017]

En tatuering berättar sin historia, antingen genom det valda motivet, platsen den gjordes på eller tidpunkten när den tillkom. Elva av Situation Sthlms tidningsförsäljare berättar om sina tatueringar. Som varför man känner sig mindre ensam om natten med "You never walk alone" tatuera på underarmen. TEXT ULF STOLT FOTO JOHAN OLSSON

GATUBLÄCK

Lena Freij, 25 tatueringar:

– Jag sa till tatuören Marty att jag ville ha nådning när man är ute och går så att man inte känner sig så ensam, så sa han: "You never walk alone", då går aldrig ensam. Så jag tänkte liksom att man alltid har nån med sig fast som inte syns.

– Jag har gröna fingrar, kan få vad som helst att växa. Det är därför jag har så många blommar tatuerade.

– Det ska vara en hund och en katt som sitter bredvid varandra, men den är så gammal, det står Love under.

– Det står Christian, den gjorde Fumho-Karta som satt på köken. Christian heter min äldste son, därför skrev jag det. Men jag skulle med fåget, vi satt i en park i Uppsala och han hade sina gräsen med sig. Han hade tre nhlar i en rakapparat. Det var 1988.

13 är mitt turnummer, det blir alltid bra den trettioende. Alla häll på och snackade om att allt går åt halverte den trettioende, så jag tänkte jag skulle kolla upp det. Min son är född 13 minuter över elva, jag fick 1300 på id-bandet runt armen på BB, jag har namsdag 13 november och min snokke då, barnens pappa, satt häktad på Dag Hammarskjölds väg 13. Min pappa jobbade där också, som pilot.

Fågeln och fröhet gjorde jag när jag kom ut från fängelset, då tänkte jag att jag inte skulle sitta inne mer. Och det har jag inte. Jag kom ut i april 2008 och jag gjorde tatueringen på sommaren sen. Jag satt 4 månader.

tvungna att förändra det. Att vi tagit det så långt vi kunde, att det började bli förutsägbart och enahanda och trist och att det borde gå att göra en tidning med andra omslag – illustrationer, reportagebilder, rent grafiska omslag med enbart text. Och personer. Men inte bara kända kulturpersoner.

Och kanske det viktigaste beslutet – att ha säljarna på omslaget. Att nu våga gräva där vi står. Att låta de här unika berättelserna, som bara vi har tillgång till, med jämna mellanrum bli det som bär tidningen.

Efter mer än 20 år kändes det som att vi hade lagt grunden för den relationen och att vi skapat det förtroendet för oss hos

många av säljarna, som skulle göra att de kunde tänka sig att vara med i tidningen.

Det var Situation Sthlms VD som var den som verkligen drev frågan om att börja ha säljarna på omslaget, som talade för det unika och värdiga med just deras berättelser som bärande i tidningen. Och fick oss på redaktionen att inse det rätta med det.

Vi gjorde sedan en mindre omgörning av tidningen, och i samband med den testade vi hur det skulle gå med ett textomslag. Det fungerade alldeles utmärkt.

Därefter hade vi en säljare på omslaget, gick också alldeles utmärkt. Så även med ett illustrerat omslag. Efter det en kultur-

person igen, gick också alldeles utmärkt.

Så de senaste två åren har vi roterat omslagen mellan bilder på personer – både säljare och kulturpersoner – rena textomslag, illustrationer och reportagebilder.

Att vi nu öppnat upp omslaget för annat än enbart ett känt ansikte har gjort att vi också kan vara lite mer fria i innehållet. Det som är det sidmässigt största i tidningen måste inte alltid vara det som är på omslaget. Gör vi ett mindre reportage, men där det finns en bild som är perfekt som omslag, så kan vi köra på det.

Även om det ofta per automatik blir så att det man ger mest plats i tidningen

▼ Varje år, tredje fredagen i augusti klockan 09.00, fotograferar vi Slussen-bygget från ett av hustaken på Katarinavägen. Sedan går vi ner i bygg-gropen med en projektledare som berättar mer i detalj var de befinner sig med bygget just den dagen. Och publicerar reportaget i septembernumret. (#229, september 2016)

▼ Ett ganska typiskt easy-reading-reportage, med en lite udda detalj som bärande del, men med fokus på den långsamma berättelsen om Stockholm. (#230, oktober 2016)

▼ I övergången mellan kortare notiser i inledningen och mot längre läsning ligger ett uppslagsporträtt i trespalt, för att ge lite lugnare läsning. Och signalera att tidningen byter tempo här. (#267, december 2019)

▼ Efter en mindre omgörning i januari 2019 följer en rosa färg över de sidor som har med säljarna och hemligheten att göra. Nyhetsuppslaget delades också upp i flera delar för att göra det lite mer luftigt, skapa fler platser för ögat att landa på. (#270, maj 2020)

SLUSSEN - NU BÖRJAR DET

Det tog 77 år efter den första utbyggnaden till vad som skulle bli med Slussen till broen till Tullu. Nu ska den byggas om till en modern, trygg och smidig trafikplats. Det är en utmaning som inte bara handlar om byggteknik, utan också om att skapa en plats som fungerar för alla. Det är en utmaning som inte bara handlar om byggteknik, utan också om att skapa en plats som fungerar för alla. Det är en utmaning som inte bara handlar om byggteknik, utan också om att skapa en plats som fungerar för alla.

FRAMFÖRARE

JUST NU ÄR WOZA ALBERT DEN ENDA, AFRIKANSKT BASERADE PÅJÄSEN UNDER HELA 2019.

Albert Den Enda är en 25-årig afrikansk musiker och sångare som har blivit känd för sin energiska och innovativa musik. Han har varit med och skrivit låtar för flera av Sveriges största musikgrupper och har även utgivit egna album. Albert är en aktiv samhällsengagerad och har varit med och startat flera projekt som syftar till att stärka ungdomars självförtroende och kreativitet. Han är en förebild för många unga människor i Afrika och i Sverige.

SKYLTA I CENTRUM

Val av typsett, färg och placering på tecknet är en del av det som ligger bakom ett lyckat skyltprojekt. Det är viktigt att ta hänsyn till omgivningens utseende och funktion. Ett bra skyltprojekt kan förbättra en verksamhets synlighet och attraktivitet. Det är viktigt att ta hänsyn till omgivningens utseende och funktion. Ett bra skyltprojekt kan förbättra en verksamhets synlighet och attraktivitet.

Statistik har en viktig funktion att fylla

Statistik är en viktig del av många verksamheter och kan hjälpa till att fatta bättre beslut. Det är viktigt att ha tillgång till pålitliga och relevanta data. Statistik kan användas på många olika sätt, från att analysera försäljningsdata till att undersöka samhällsproblem. Det är viktigt att ha tillgång till pålitliga och relevanta data. Statistik kan användas på många olika sätt, från att analysera försäljningsdata till att undersöka samhällsproblem.

också oftast är det man vill visa och få människor att fastna för och locka att köpa tidningen.

SVARS-SMS OCH PODD

I början av året lanserades podden "Situation Samtal". I fem avsnitt berättar säljare om sig och sina liv, i samtal som alla mer eller mindre tar sin början i frågan hur deras liv såg ut när de började sälja Situation Sthlm. Och hur det ser ut nu. Finns där poddar finns.

När man köper tidningen av en säljare med Swish får man ett svars-sms som tack för köpet från säljaren. Vad vi inte tänkte på när vi tog fram den funktionen var att

köparna skulle svara på sms:et. Och att det därigenom skulle skapas en unik dialog mellan säljare och köpare.

På ett skrivbord ute i distributionen ligger varje dag rader av vita pappersremсор, sms-ade hälsningar till säljarna som skrivits av köparna och som de får när de kommer förbi och hämtar ut sina Swish och köper nya tidningar.

Betydelsen av de här hälsningarna till säljarna förstår man först när man sett reaktionen när de läser den. Att bli någon annan i någons blick, att för en kort tid få finnas till i en annan människas medvetande, det är sådant som stärker och bygger det som sakta och i egen takt förändrar.

Stockholmarna möts på gatorna i stan genom en gatutidning, stockholmarna som annars förmodligen aldrig skulle mötas. Men som nu får en gemensam tunn tråd till varandra, på grund av att den ena av dem köpt en tidning av den andre.

I år har Situation Sthlm funnits i ett kvarts sekel.

Det känns på gränsen till överkligt. Dels tiden i sig, dels att det gick att få en gatutidning som startade så skakigt de första tio åren, att sedan utvecklas och bli vad den är i dag – en långsam berättelse om Stockholm. 11 nummer om året. År efter år.

Läsning som förändrar liv.

Och som förändrat liv. I 25 år. 📖

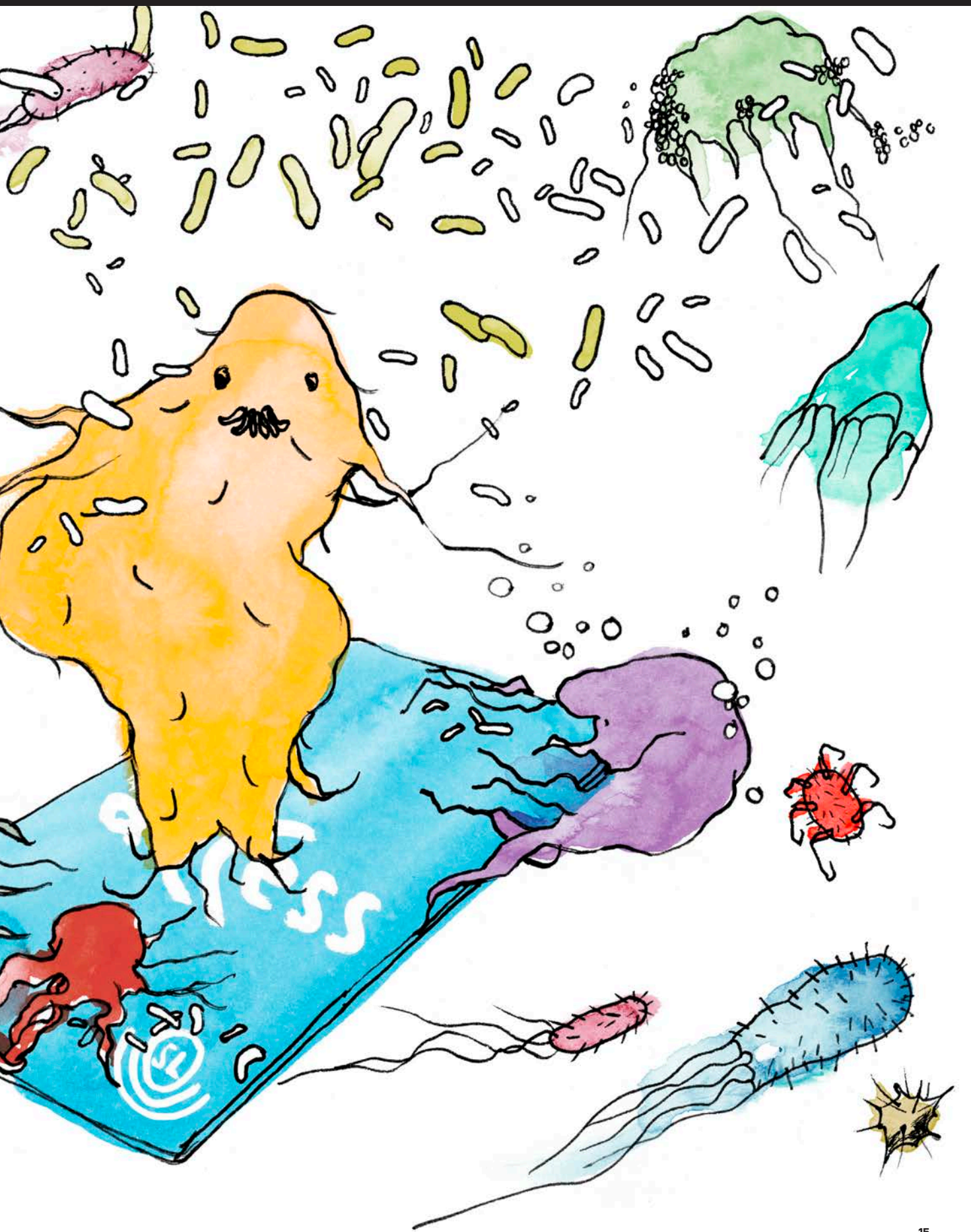
Enligt forskarna på Stockholms universitet, som under fem år ska kartlägga bakterierna i tunnelbanan, är stockholmarna – två år före coronapandemin – märkbart oroliga för bakterier och smittspridning i tunnelbanan. Och kanske ger deras forskning svar på frågan om det är bättre att hålla högt upp eller långt ner på ledstängan. [#245, januari 2018]

STADENS

Nu ska bakterierna i Stockholm kartläggas under fem år – först topsar forskarna rulltrappor och ytor i tunnelbanan. Många stockholmare funderar nämligen över hur rent det är på bussar och tunnelbanor, om det är bättre att hålla högt upp på stängan i tunnelbanan än mitt på för att slippa smuts och bakterier. Nästa topsning – SL-korten.

TEXT GERD ERIKSSON ILLUSTRATION ANNE-LI KARLSSON

BAKTERIER

STADENS BAKTERIER

Just nu pågår ett femårigt projekt med att kartlägga bakterierna i Stockholm. Något som aldrig gjorts tidigare. Forskare från Stockholms universitet har med hjälp av studenter och volontärer topsat rulltrappor och utsatta ytor på 100 tunnelbanestationer.

– Bästa sättet att mäta bakterierna i en storstad är att göra det i tunnelbanan där människor möts. Och faktum är att ju fler varianter av bakterier vi har runt omkring oss, desto bättre är det för oss människor, säger forskaren Klas Udekwa vid institutet för molekylär bioteknik.

I en storstad som Stockholm finns en rad olika bakterier.

Och trots att analysen av kartläggningen inte är klar än tror Klas Udekwa att den kommer att visa skillnader mellan bakterierna på stationen Fridhemsplan, som är en knutpunkt, och stationen Bandhagen som ligger en bit utanför stan.

– Och på de stationer som ligger ytterst i tunnelbanesystemet kommer vi säkert att hitta bakterier med inslag från landsbygd och jordbruk. Kanske hittar vi också mer sjukhusrelaterade bakterier nära våra sjukhus.

Ett stort antal människor som åker kollektivt i en stad lämnar avtryck och ger också en bra variation av bakterier. Och Klas Udekwa säger att vi behöver samsas med bakterierna eftersom det finns tydliga bevis på att de gynnar vår evolution.

– När det gjorts försök på möss i sterila miljöer utan bakterier i mag- och tarmfloran så har varken deras hjärna eller immunförsvar utvecklats. Vi människor skulle helt enkelt bli lite dumma i huvudet utan bakterierna.

Är det större risk att bli smittad i tunnelbanan när någon nyser en rakt i ansiktet än om man slickar på ledstången?

– I princip är det faktiskt så. Men med passagerarna kanske tycker att det är äckligt att ta i ledstången efter det, säger Klas Udekwa.

Han säger att vi har ökat vår hygienmedvetenhet succesivt under 200 år, men att vi i dag försöker överträffa oss själva i hur rena vi vill vara. Det gör att vi tar bort en del av immunförsvaret.

Forskningen som Klas Udekwa och hans kollegor är i full färd med kommer att visa vilken sorts bakterier som finns i Stockholm. Den kommer också visa på vilka sta-

VI MÄNNISKOR SKULLE HELT ENKELT BLI LITE DUMMA I HUVUDET UTAN BAKTERIERNA. Klas Udekwa

tioner och ytor i tunnelbanan där det finns flest bakterier och hur de skiftar beroende på tidpunkt och årstid.

– Nästa omgång vill vi gärna topsa SL-korten. Där tror jag att vi nog hittar den allra högsta variationen av bakterier, säger Klas Udekwa.

Handsprit i vintertid – ska man sprita händerna?

– Nej, det är en dålig idé om du inte jobbar inom sjukvården med smittsamma sjukdomar. Spriten torkar ut huden och hud ska vara elastisk. Blir den torr blir det sprickor och där kan det leta sig in sjukdomsfram-

kallande bakterier.

STOCKHOLMS KOLLEKTIVTRAFIK transporterar upp emot 800 000 människor varje dygn, 320 000 av dem via Keolis bussar i stan. Bussarna städas varje dag och så är det storstädning av dem var 40:e dag.

Då torkas ledstånger, putsas fönster, dammsugs säten och behövs det så ångtvättas sätena också.

Hur är det med de där stropparna i taket, torkas de?

– Javisst, de våttorkas också. Och stropparna är räfflade för att det ska bli ett bra grepp när man håller i dem, säger Michael

Svensson på Keolis.

Om ett tyg på ett säte är solkigt eller trasigt så byts det ut.

Ofta byts hela sätet eftersom bussen inte kan stå still i väntan på att det nya tyget ska tvättas och sättas dit. Och Michael Svensson säger att Stockholms bussar, till skillnad från bussar i många andra storstäder, har vadderade säten och inte plaststolar.

Det är för att ge resenärerna en bättre komfort, men det blir förstås lite mer arbete med att hålla dem rena. Skulle någon kräkas eller kissa på ett säte tas bussen till depån direkt för städning.

Vilken busslinje i Stockholm har störst belastning på ett dygn?

– Det är fyrans buss mellan Radiohuset och Gullmarsplan. Den transporterar 60 000 passagerare per dag, säger Michael Svensson.

I TUNNELBANAN SKA alla vagnar som varit ute i trafik städas.

Merparten av städningen sker på natten mellan 18 och 03, och görs på någon av de fyra depåerna i Högdalen, Rissne, Vällingby eller Nyboda. Äppelskruttar, bananskal, tidningar, påsar och annat kastat skräp plockas först upp från golvet, som sedan våtmoppas.

– Det tar tre rutinerade städare 15 minuter att städa en tunnelbanevagn, säger Jonas Lundblad, gruppchef på MTR i Rissnedepån där de tar hand om tunnelbanevagnarna från den blå linjen.

Med jämna intervaller har de finstäd – det vill säga rejäl rengöring. Då är det tvätt av väggar, tak, golv, fönster och ledstänger. Och så poleras golvet med en skyddsfilm för att bli fint och för att stå emot smuts bättre.

– Och ser vi att stängerna är för repiga så tar vi in dem och lackar dem, säger Jonas Lundblad.

Hur tvättar man sätena?

– De tvättar vi oftast på plats med ångtvätt. Och skulle nån under den vanliga städningen se att ett överdrag är smutsigt eller trasigt så byts det ut, de är lätta att ta av – som ett örngott. 🚫

FAKTA

Varje timme avger en människa över 40 miljoner bakterier från händerna, munnen, håret och andra kroppsdelar. Och 99 procent av de bakterier vi får kontakt med varje dag liknar de vi redan har på oss och påverkar inte vår hälsa.

Källa: Stockholms Universitet.

Vad gjorde du för 25 år sedan?

NILS-OTTO NYGREN

– Ja, vad gjorde jag då... jag fyllde 40 året innan. Jag var gift då och bodde i Småland, antingen i Broddatorp i Ramkvilla eller på väg att flytta tillbaka till Landsbro där jag varit fosterbarn. Eller bodde jag i Råslätt då..? Jag minns inte så noga... jag var sjukpensionär, min son var åtta år.

Hur fick du reda på att Situation Sthlm fanns.

– När jag bodde i Midsommar-kransen på ett boende där, jag satt och bommade i Gamla stan då. Då låg redaktionen på Döbelnsgatan, tror jag började 2002.

KJELL JOHANSSON

– Då gifte jag mig med min fru. Vi hade alla papper klara men hon hade LVM på sig så hon torskade hela tiden så vi inte kunde gifta oss. Då fritog jag henne från ett LVM-hem med en stulen bil.

– Jag kan inte köra bil så jag var tvungen att anställa en som körde. Vi letade bil hela natten, tills vi hittade en i närheten av Odenplan.

– Hon skulle möta oss vid kyrkan, men det var kyrkor överallt. Vi var på väg att ge upp när hon kom gående. Så hon var på rymmen när vi gifte oss i Bullkyrkan i Gamla stan.

ANN MALMBERG

– Då var jag barnledig, jag fick mitt fjärde barn i september året innan. Jag bodde i Sundbyberg, på samma gata där jag bor nu igen. Jag bodde själv med barnen. Sen hände det saker efterhand som gjorde att jag blev av med den lägenheten.

Vad hade du gjort innan?

– Det sista jobbet innan var på nån personalrestaurang, tror jag – plocka disk, diska, lite allt-i-allo.

När började du sälja tidningen?

– Jag kommer inte ihåg exakt. Men redaktionen låg på Döbelnsgatan då.

ROGER WEIJMAR

– Då var jag gruppleddare på Delicato, på tårtbandet, för 25 personer. Jag jobbade där från 1993-1997. Då bodde jag i Visättra i Huddinge. Sen spårade det ur.

– Jag trivdes skitbra. Kanonjobb. Jag var mittemellan produktionschefen och golvet.

När började du sälja tidningen?

– År 2000. Jag visste att den fanns, men det var Åke – som sålde tidningen i Centralgången då – som tyckte att jag skulle börja sälja. Jag gick ju runt där och samlade burkar och flaskor då. Så då klev jag på.

JOACHIM SÄBOM

– Ja... då var jag 31 år. Min son var fem år då. Jag försöker komma ihåg var jag bodde nånstans då. Det måste ha varit i Gimo, eller i Östhammar? Ja, i Östhammar var det. Eller? Jag måste tänka... men fan, det är ju samma år morsan dog, då bodde jag i Gimo och jobbade inom äldreomsorgen.

När började du sälja tidningen?

– Det måste varit 2003 eller 2004. Vi satt nånstans, då var det nån som sa: "Varför börjar du inte sälja Situation Sthlm?". Jag visste inte vad det var. Det tog sex-sju månader efter som jag ramlade in och kollade läget.

ANETTE WAHLSTRÖM

– Jag hade fått mitt barn och det var en massa problem med det, en massa myndighetsproblem och såna grejer. Jag tror jag bodde i en husvagn nere vid Ulvsunda då, vid bron vid macken, på andra sidan. Bodde med en snubbe där den sommaren. Det var i alla fall tak över huvet. Men det var mycket som var jobbigt för mig då.

När började du sälja tidningen?

– Några år senare. Redaktionen låg på Döbelnsgatan då. Vi var tre som började samtidigt, eller de kanske började lite innan mig, men vi höll ihop. De är döda i dag.

JAN WALLIN

– Då jobbade jag som biografmaskinist på Victoria, relativt nybliven pappa var jag också, min son föddes i november året innan.

– Jag pluggade på Komvux på dagarna och jobbade på Victoria på kvällarna, läste in engelska, svenska och matte i första hand. Eller om jag läste på universitetet då...

Kände du till tidningen då?

– Ja. Jag brukade köpa den av en tjej som stod på Medis på väg till jobbet. Jag var så förtjust i den där seriestripen Niel, jag tyckte den var jävligt kul.

MATS ANDERSSON

Då blev jag pappa precis och bodde i en etagevåning på Söder med öppen spis och jättevacker fru. Och hade ett vaktbolag, hade hand om entréer och dörren och arrenderade garderober.

– Jag höll på med dörrvakteri och garderober i 20 år.

– Sen blev det skilsmässa, jag lämnade lägenheten och tänkte att "det ordnars sig alltid, jag har garderoberna". Sen gick tiden, mina pengar var slut, jag bodde i ett tält i Tanto. Då var det en säljare som tog med mig till redaktionen. Vi delade på att sälja vid Prisextra vid Norra station.

**VI ÅR DÅ, NU OCH SEN
OCH VI SES SNART IGEN!**

Det sägs att rötterna blir starka när det blåser hårt.
Att köpa stödplåtar är ett bra sätt att stötta klubben för
den som vill och har möjlighet. Swisha 1231556471,
använd Swish-ikonen här intill eller gå in på
hammarbyfotboll.se.

Tillsammans är vi Hammarby.

**HAMMARBY
FOTBOLL**

Miles Aldridge

Miles Aldridge

Virgin Mary. Supermarkets. Popcorn. Photographs 1990 to 2020
4 september 2020 – 14 februari 2021

Popkonst, starka färger och mörk humor. Vad är det som pågår egentligen i den brittiske konstnären Miles Aldridge's bilder? Hans verk påminner om stillbilder tagna ur en film, men det är något som skaver. Livet som en charad?

T-bana Slussen, Stadsgårdshamnen 22 | Öppet alla dagar 10–23 | Förboka ditt besök på fotografiska.com/sto

Fotografiska

PARTNERS

